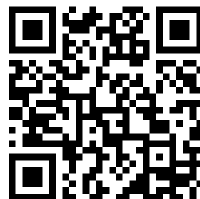
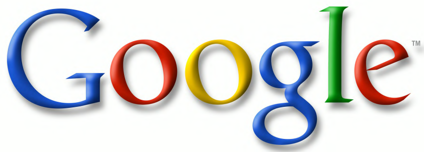
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

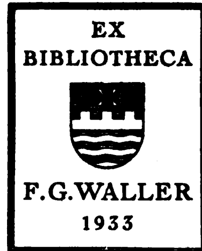
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

26

J
69

Digitized by Google

26769

Digitized by Google

Digitized by Google

M, 692

Digitized by Google

Een Schoone HISTORIE

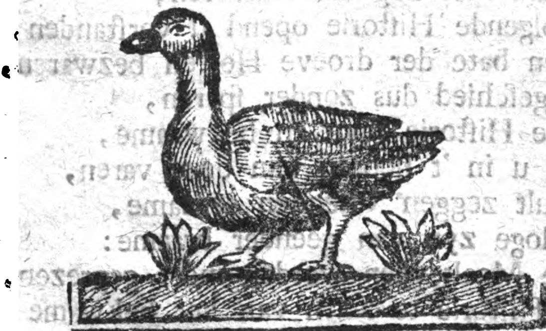
EN MIRACULEUZE GESCHIEDENISSE

Van den RIDDER metter

ZWANE.

Die te Nymege in Gelderland te Scheepe kwam, by den geleide van een Zwaan, uit den Lande Lilefoort, 't welk men zeid te wezen Ryssel, Dourway en Orchy, gelegen in Vlaanderen.

Dezen laatsten Druk van Nieuws overgezien en met Figuuren vermeerderd.

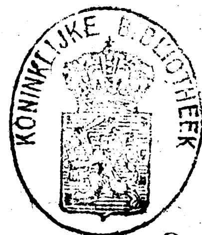
Te AMSTELDAM,

By S. EN W. KOENE, Boekdrukkers, Boek- en Papierverkopers, in de Boomstraat.

Digitized by Google

P R O L O G E.

Een gemeen zeggen is 't onder Leeken en Klerken,
Godt is Almagtig wonderlyk in zyn werken,
En laat veel dingen dagelyks geschien,
Gelyk in voorleeden teyden is gezien,
Van een Ridder met de Zwane die wonder dede,
Die twee Kampen vogt wild dit doorzien,
Als Ridder vyant dat is waarhede,
De eerste die bevogt hy verstaat de rede,
Om zyn Moeder te houden in haar eere;
Die van kwade stukken was beschuldigd,
Welke Kamp hy wan en voort meere,
Een anderen Kamp vogt de Edele Heere,
In Gelderland, de Bloeme der Lande,
Daar hy mede wan ten zelven keere,
't Hertogdom van Billoen zelfs metten handen,
't Welk hy behouden vryloos van schanden:
Alzo men nu hier nog zal verklaren,
In de navolgende Historie opend en verstanden,
't Word ten bate der droeve Herten bezwaren,
Waaragtig geschied dus zonder sparen,
Doorziet de Historie reyn en bekwaame,
Vreugd zal u in 't hooren van deze varen,
Alzo gy zult zeggen Vrienden eerzame,
Lange Prologe zyn van geender braame:
Maar lange Maalteyden worden meer geprezen,
Ons is de Historie te lezen van het bekwame:
Dan in de Prologe te Studeren dus laat dat wezen,
Ende overzet de Historie volgende na dezen.

Een

Digitized by Google

Een Schoone HISTORIE

EN MIRACULEUZE GESCHIEDENISSE

Van den RIDDER metter

ZWANE.

Die te Nymege in Gelderland te Scheepe kwam, by den geleide van een Zwaan, uit den Lande Lilefoort, 't welk men zeid te wezen Ryſſel, Douway en Orchy, gelegen in Vlaanderen.

Hoe Koning Oriant ter Jagt Reed, en een Hert vervolgden, ende met de ſchoone Beatris ſprak aan een Fontein.

IN de oude Geſten ende Chronyken vinden wy / hoe dat het Land Lilefoort voortyds was een Koninkryk / ende zo sommige zeggen / zo waſt een Land in Vlaenderen / waer van de Steden zyn Ryſſel / Doway en Orchy / daer in dien tyden een Koning was Pyrion geheeten / en had ten Wyve een kwade Vrouwe / geheeten Matabrune / die namaels veel kwaeds brouwden / zo datze tot een kwaed eynde kwam: wantze aen een Staek verbrand werd. Deze Koning Pyrion had by zyn Wyf een Zoon / Oriant genaemt / die na de dood van zyn Vader gekroond werd tot Koning van Lilefoort / en bezat dat zeer vredelyk. 't Geviel op een tyd dat de Koning Oriant ter Jagt reed met zyn Heeren om hem te verſolaceren / en als zy buyten kwamen in 't Boſch / zagen zy loopen een Hert dat de Koning neerſtelyk vervolgde / ten leſten kwam hy by een ſchoone Rivier daer 't Hert in ſprong en was vry van de Koning. Als Oriant dit zag / keerde hy wederom en kwam tot een Fonteyn daer hy van zyn Paerde trad / ende zat onder eenen Boom om hem te ruſten. Als hy daer alleen zat / kwam daer een ſchoone Edel Maegd met vier Dienſt-maegden van haer Huysgezin / en met een Edele Ridder / en twee Knegten / ende zeyde tot Oriant / om dat hy Honden by hem had: Heere waerom zy dy hier komen Jagen in myn Heerlykheyd? en wie heeft u oorlof gegeven; ik heb wel gezien 't Hert dat gy geſaegt heb dat u in 't Water ontgaen is: niet te min al had gy 't gevangen / ten zoude u niet gebleven zyn / en mynen wille is dat gy dat beteren zult eer gy van hier zult ſcheyden. Als Oriant de ſchoone Beatris had hooren ſpreeken / en haer aenzag / behaegdeze hem zo wel / dat hy terſtond met haerder Liefde bevangen werd / ende zyde:

Digitized by Google

O Veinster der Minne, doorstralende oogen!
Die my zo vierig invlogen,
O Schoonste schoonheid! nooit zo schoone,
Gy hebt my 't Herte uit den Ligchaam getogen,
Dies ik offer met knien gebogen,
Al dat myn is, Lyf, Goed, Eere tot uw loone,
U Opzien dunkt my schynen onder den Throone,
Cierlyker dan de Zonne ofte ook den Maane,
Dies ik my subject stelle in klaare betoone,
Ter dood toe in uwen dienst te staane.
Alle de Vrouwen ter Waereld ooit gebooren,
Voor de tyd prezent of naar te spooren,
Of gebooren ten doe, Mis dagen toe,
En hebben geen gelyken by Eede gezwooren,
Uwer schoonheid Jonkvrouw Beatris,
In wiens bedwang ik ben ende en weet niet hoe;
Eet ik, drink ik, wat ik dede,
Gy zyt in 't gedagte, vurigste in het vermaane
Dus en begeer ik niet anders toe,
Dan ter dood toe in uwen dienst te staane.
Mogt myn geluk ofte voorspoed gebeuren.
Dat gy my u jongst wildet laaten keuren,
Daar en koos ik niet voor het Goed ter Waereld rond.
En zoude willen om avonthuren,
Lyf, Goed, Bloed en leed bezuuren,
O Schoone Beatris! lieffelyke Roodemond,
Die in vuriger Liefde doorblaakt den grond,
Van mynder Herte, schoon wel gebaane,
Ik en begeer niet anders dan t'aller stond,
Ter dood toe in uwen dienst te staane.

Prinse.

Boven alle Princessen der Waereld wyt,
In liefde draagt gy d'opperste Vane,
God heeft u in Schoonheid gebenedyt,
Dus en begeer ik anders niet dan t'allertyd,
Ter dood toe in uwen dienst staane.

Aldus zynde bevaen door haer Minne/ dagt hyse ter Wyve te nemen/ en zeyde zoetelyke: Schoon-bloem ik en zoude niet geerne doen tegen uwen wille/ maer en mag ik in dit Land niet nemen om genoegte te nemen/ als Heer; op die dat van my ter leene houwe: want ik ben de Koning van Lifefoort/ Oriant; ende hier en is Heere nog Vrouwe/ zy en moeten my Manschap doen als getrouwe Onderzaten: Hierom believet my ik zal 't u zelve aen beteren/ dat gy my t'onregt hebt versproken. Als de Moeder Sabari dat hoorde/ sprong hy van zynen Paerde en viel op zyn knien ende groete den Koning/ ende zeyde: Heer Koning believet u/ gy zult mynder vrouwen vergeven datze tegen u misdaen heeft: want zy u niet en kende als sy u aen sprak/ en sy bekend wel dat sy is t'uwen wille. Doe seyde de Koning/ 't is al vergeven/ nogtans moet sy 't bekeeren/ maer 't sal haer believe; want haer Schoonheyd ende Wesen heeft myn Herte bevaen. Ende de Koning seyde tot haer; ô wel schoone Jonk-vrouwe believet u te zyn myn Bruyd/ op dat ik u dan mag doen! Kroonen Koninginne van Lisefoort! Doe antwoorde de Jonge Maegd en seyde geheel beschaemt Sinde.

Ik ben beschaamt en kan nauw spreeken,
Heel naar bezweken, door inwendig treken,
Der grooter weerde die gy my bied:
Schaamte heeft my 't Hert ende Ligtaam doorsteken,
Ten baat niet gekeeken, al zoude 't Herte breeken.
De schaamte myn Ziel en Lyf doorschiet,
Oriant Koning vol excelentie doorwiet,
Zulken woorden vliet, Want waar u veel te kleen,
En my deel te groot, De zake doorziet,
Ik ben uwes onweerdig, Wie wast die 't ried,
Dus Bid ik Edel Koning laat my alleen,
Voor u Edel Koning vin dy veel weerdiger een,
Dan my, die gy zegt te Minne door Venus leeren,
Ik ken my onweerdiger der grooter Eeren,
Ik en ben niet weerdig meer hooger Minnen,
Nu te gewinnen u, Gemerkt wilt bekennen,
Ik ben te slegt van afkomste gekomen magtig,
Ende of ik aan u stelde dan myn zinnen,
In 't eerste beginnen, Liet my verwinnen,
Ik mogt my zelven brengen in leed onzagtig,
Want men zeid gemeenlyk weest des gedagtig,
Ende 't is waaragtig, Wie dat zyn zinnen steld,
Ter hooge in Minne; eist lyden onzagtig,
Dus zoude ik geerne schouwe zulk lyden klagtig,
Bedrieg u dies niet, Heer Koning van grooter weerde,
Ik ben maar een Dienstmaagd, ende gy
Wel grooter Magtiger Vrouwen t'uwaard doen keeren,
Ik ken onweerdig der grooter Eeren,

Daak

Digitized by Google

Dank heb Heer Koning uwer prezentatie,
Gods milde gratie, Loon u t'elker spatie,
En doe u in Voorspoede en in Eere ryzen,
Ik slegte Beatris van zimple generatie,
Zonder zalatie, Stelle myn fondatie,
In des Konings wille na Edelheids bewyzen,
Elk Edel Heer is wel weerd om pryzen,
Want klaar zy spyzen hun in Eeren en deugden,
En in die reyne Herten hem alzo verjolyzen,
Voerende der Eere krone tot eender bewyzen:
Ende misdien verwerven zy coever van vreugden
Oriant Edel Koning wiens zinnen verheugen,
In mynder Minnen na dyns Woord vermeren,
Ik ken my onweerdig der grooter Eere,
Prinsselyk Koning Oriant als u zubject,
Stelle ik onbevlekt, My zelve alteyd,
Als u arme Dienst maagt in Eeren gesterkt,
Kennende dat gy my veel te magtig zyt.
Ik zegge nogtans voor Vrienden ende Heeren,
Ik ken my onweerdig der grooter Eeren.

Doen nam de Koning Oriant haer met ter hand/ en zeyde: ik beloove u by mynder Ridderschap/ zo lange als gy leeft en zal ik geen ander Trouwen dan u.

Hoe de Koning met hem bragt de schoone Beatris, als hy van de Jagt wederom kwam.

Als dese Belofte dus geschied/ en bezwooren was aen beyde zyden/ zo bragt hy de schoone Beatris tot Ullefoort/ om daer te houden de Feeste der Bruyloft/ daer groote geneugte bedreeven werd van Vuuren ende alderley geneugten. Als Matabriane dit hoorde/ zo gingze hem te gemoet met gramste moede.

Doen Oriant haer zag komen/ begost hy te lagchen/ en zeyde daer/ (want hyse zag murmureeren:) weest verblyd/ want ik heb gevonden de schoonste Vrouw der Waereld wys en Eerzaem/ en myn Herte is tot haer. Doe zey de Moeder uyt kwade Herte: Lieve Zoon gy doet my luttel genoegte/ want ik zie u onbekendheyd/ om dat gy aldus vernederd/ dat gij neemt een zimpele Jonk vrouw; gy die Magtig zyt/ want gy had mogen krygen de Magtigste Vrouwe der Waereld/ ende na u zullen de Kinderen van haer/ bezitten u Ryke. Doe zeyde Oriant/ Moeder ik en weet niemand die my beter behaagt dan dese/ dus Bid ik u/ dat gy ook hier mede te vreede zyt/ want wil Godt zy zal myn Koninginne zyn. De Moeder zeyde: lieve Zoon als 't u believt moet het wel myne wil zijn/ en dit zeydeze metten Monde tegen haer Herte/ wantze altoos hier om verstoord was en peynsde alteyd hoe zyze nog zoude doen schepden.

Des anderen Daegs 's Morgens kwam Oriant te Kerken met groote Eere en statie/ en Beatris ook/ daer zy Gekroond wierde/ en toe keerde zy ten Hove/ daer zy goede cier maekte/ maer de Moeder had alteyd nyd in haer Herte al troonden ze van buyten blydschap. Korts hier na wierd zy begord met de Band der Natuuren van haren Man. En als hy wist dat zy zwanger was/ zo was hy zeer verblyd/ en alle zyn Onderzaten. En op een tyd lag zy op haer Paleys/ ende zag twee Kinderen ten Doope dragen van eender dragt/ zo riepze heymelyk den Koning/ en zeyde hem ik verwonder mij zeer van een ding dat ik daer zie: dat is van twee Kinderen die een Vrouwe ontfangen heeft t'eender-dragt; my dunkt dat een Vrouwe niet en mag ontfangen/ twee Kinderen zonder te hebben twee Mannen. Doe zeyde de Koning dat mag wel geschien/ want by der Nature/ en by Gods gratie zo mag een Vrouw van eenen Man/ ontfangen t'eender-dragt zeven Kinderen. Als de Koning een korten teyd met blydschappen geweest had/ kreeg hy Vijanden die op zyn Land en Volk toe tasten/ en wonnen hem zijn Land af/ 't welk hem geboodschapt wierd/ maer door de liefde van zyn Koningin

Digitized by Google

vertoefde hy nog zes Maenden lang/ zo dat hem zyn Vyanden zeer na waeren/ en hy zyn Heeren en Ridders ontbood/ dat zy hun bereyden zouden/ om tegen zijn Vyanden te strijden/ 't welk zy deden: want Beatris de Koninginne zeer groot ging/ zo riep hy zyn Moeder Matabrune/ ende zeyde: Vrouwe moeder ik moet reyzen tegen myne Vyanden/ en myn Vrouwe gaet zwaer met kind/ daerom Bid ik u om mynent wille/ dat gy haer behoed/ en bystaet in haer nood/ ik wildze houden als u Dogter/ want ik van haer moet scheyden/ en zy zal u eeren als haer Moeder en zal u onderdanig zyn als u Dogter/ daerom beveel ik u haer want ikze zeer bemin/ en miskwaem haer iet bij u schulde/ ik en zoude u nimmermeer beminnen. Matabrune zeyde/ Zoone gy weet wel dat u belieft dat belieft my/ daerom zal ik u Wyf wel bewaren en weest wel te vrede/ want ikse zeer Lief heb Doen zeyde Oriant ik dank u zeer/ en bevele u al myn ding/ en neme ootmoediglyk oorlof aen u/ zo scheyde hij van zyn Moeder; maer de Moeder en dede niet alsze gezeyd had/ zo zy namaels wel toonde. Daer na nam de Koning oorlof aen zijn Vrouwe/ en sprak langen teyd tegen haer met Weenende oogen/ en omhelsdeze en kusteze/ zo datze in onmagt viel/ en hy hiefze vriendelyk op/ en maekte groote droefheyd/ ende beklaegden malkanderen/ zo dat d'Edelen met hem Weenden.

Hoe de Koning oorlof nam aan zyn Koninginne, ende van 't kwaad dat Matabrune opgesteld hadde tegen Beatris.

Aldus heeft Oriant de Koning oorlof genomen aen zyn Koninginne en reed weg menige Myl/ om tegen zyne Vyanden te stryden/ daer hy vroome Feyten dede/ daer

Digitized by Google

daer ik hier af wil zwygen/ om te komen totter Historien: want doen de Koning vertrokken was met zyn Heyr/ begost Matabrune kwaed te denken tegen Beatris/ en dede by haer komen de Vroed-vrouw/ zeggende: myn Vrindinne ik hebbe u hier doen komen om een zake die ik u zeggen zal/ maer gy zult my Zweeren en belooven/ dat gy 't niemand zeggen en zult/ ik zal u dan veel Goeds geven zo dat gy nimmermeer gebrek hebben en zult.

Als de Vroed-vrouw dese belofte hoorde/ zeyde zy: zekerlijk Vrouwe alle dingen moog dy my zeggen/ ik belove u by mijnder trouwe/ dat nimmermeer Menschen weeten en zal/ en zal als Biegte zyn. Matabrune zeyde: gy weet wel dat Oriant myn Zoone Beatris getrouwd heeft zonder mynen wille/ ende heeftze zo lief dat hy Eeten nog Drinken mag/ ten zy hy by haer is: ende hy heeft voor haer den Lande groote schade laten geschieden/ hierom wilde ik wel dat wyze hem verleeden mogten en dan gescheiden worden/ ende dit zullen wy ligtelijk volbrengen/ want zy een Kind draegt. En de Vrouwe zeyde dunket u goed/ ik zal 't Kind dooden in 't Baren/ ende ik zal de Koning zeggen dat zy 't willens gedood heeft. Doen zeyde Matabrune Ik weet een ander dat onmenschelyker en schandelyker is den Koning om te hooren/ want gy ziet datze zeer groot gaet/ daerom denke ik datze twee of drie Kinderen zal hebben. En gy zult by haer gaen en prezenteeren u dienst. En als de Kinderen gebooren zullen zyn/ zo zal ik bestellen zo veel Jonge Honden eerst geworpen/ als zy Kinderen ter Waereld brengen zal/ om wy zullen zeggen datze van haer gekomen zyn. Waeromme wy dan mogen den Koning ende zyne Heeren te verstaen geven dat zy gemeynschap gehad heeft met eenige Honden/ waer by wij komen mogen tot onzer begeerte/ want ik heb een dien ik de Kinderen zal geven/ ende hij zelfs weg dragen/ ende verdoen/ dat men daer af niet meer en zal hooren. Doe zeyde de Vroed-vrouw: Ik zal doen wat u belieft/ en dien raed zal zeer goed zyn/ en luttel zal men merken eenig kwaed opstel ofte verraedschap.

Hoe de Koninginne Baarde zes Zoonen en een Dogter, die elk een zilveren Keeten aan hunnen Hals bragten.

Als den tyd voldaen was dat Beatris zoude Baren/ zo dede de valsche Vroed-vrouw met de Jonge Kinderkens/ alzo Matabrune en zy onder haer beyden opgesteld hadden/ die nogtans voor Miraculen bewaerd worden door Gods gehengentheyd. Als de Vroed-vrouw gekomen was/ zo dede zy Matabrune halen/ die de Jonge Honden al gereed hadde om haer Verraedschap te volbrengen/ en Beatris Baerde t'eenen tyde zes schoone Zoonen/ en een Dogter/ die aen haeren Hals bragten elk een zilveren Keten/ waer aen betoond werd de Edelheyd der meerder/ maer de valsche Vrouwen bleven in haer opzet om de goede Koninginne ter dood te brengen/ en als Matabrune zag de zeven Kinderen/ zo liet zyze weg dragen met eenen Cammenier dieze daer toe gebragt had/ en nam zeven kleyne Honden dieze daertoe bereyd had gebloed/ en leyde ze by der Koninginne even of zy die gebaerd hadde. En de Vroed-vrouw riep met luyder stemme: och Koninginne! wat ongeval is u geschied? want ik heb ontfangen zeven stinkende Honden die gy gebaerd hebt/ en Matabrune desgelijks om haer te schamen: zeyde ook: doet weg dit schandelyk stuk/ en doet de Honden op 't Veld graven/ en elk houde dit ongeval heymelyk/ op dat de Koning in zyn

Eere

Digitized by Google

Eere blyve. Beatris was zo ziek van den zwaren arbeid / datze op de Verraderye die haar gedaan was niet en dagt. En als ze tot haar zelve gekomen was / zo zeide Matabryne: ô Ongevallig Wyf! ziet hier de Vroed-vrouwe die van u Lighaem ontfangen heeft zeven Honden / die ik weg heb doen dragen / om te bedekken de groote Beestelyke Zonden / daerom zegt nu en helpt haer de waerheid / en zegt ons of gy eenige converzatie ofte gemeenschap hebt gehad / met eenige Hond daar af die gekomen zijn / en wy zullen u zake verbergen. Als de Koningin dit hoorde / was zy zeer bedrukt / zo datze in onmagt meende te komen van rouwe. En als zy een luttel bekomen was / badze dat zy haar dog toonen wilden / dat zijze zeyden dat uyt haeren Lighaam gekomen was. Terstond werden haer getoond zeven kleyne Honden / waerom de Koninginne zeer Weende / en sloeg voor haer Herte / en bad genade van der Misdaed die zy niet gedaen en hadde. Maar Matabryne sprak nogtans haer altyd spytelyk toe / zeggende: Gy ongevallig Wyf / men zoude u met regt verbernen / om dat gy ontfangen hebt van eenen Hond. Beatris zeyde Moeder / noyt gepleegde ik dit / nog en is ook niet geschied / daerom en doet mijn niet meer ongenoegen aen dan ik hebbe / maer God heb lof die 't al regeerd / want hij heeft wel magt myn en andere Menschen in Beesten te verkeeren / en dat hem believt moet ons believen. Doe ging Matabryne van daer / en de vroed-vrouw wilde haer vertroosten met geveynsder Herten / en geveynsde Woorden / en zeyde: En bedroeft u niet te zeer dat u daer geen erger af en kome / want de Koning en zal daer af niet weeten / en men zalze heymelyk houden dat 'er geen schande af komen en zal. Beatris zeyde / nimmermeer en zal de Koning genugten in myn hebben / en zal het myn nimmermeer vergeven / maer zal myn laten dooden. En wildet hem believen / dat hy my liet leven in een Klooster om Godt te dienen in penitentie / ik zou penetentie doen / en ik zoude Godt Bidden om te verzagten zyn gramschap / die ik zie dat op myn is. Hierom Bidde ik ootmoedelyk / en dat gy voor myn wild Bidden om gratie te krijgen van den Koning. Aldus kreeg Beatris druk en droefheyd aen alle zeyden.

Hoe Marcus de zeven Kinderen in een Bosch droeg, en lietze daar liggen op zyn Mantel, ende hoeze de Heremyt Helias vond.

NA dat de valsche vrouwen haer verraedschap hadde volbragt / alzo 't voorzeyd is / zo riepze haeren Dienaer Marcus / en zeyde: myn vriend gy moet my een dienst doen / en ook moet gy 't heymelyk houden op u Lyf / want de Koninginne hebet gebaert zes Soonen en een Dogter / en die hebben aen haeren Hals elk een Zilveren Keten ter Waereld gebragt / 't welk myn dunkt groot wonder namaels te worden / en eenen Teeken dat zy in toekommende tyde mogte worden Dieven ofte Moordenaers / daerom zal ikze doen sterven in haer Jonkheyd / op dat 'er geen meer schande af komen in 't eynde. Hierom heb ik haer doen verstaen datze heeft gebaard zeven Honden die hebbe ik doen dooden: Dus neemt deeze zeven Kinderen op uwen last / en gaetze dooden / zo dat men daer af niet meer en verneme. Doe zeyde Marcus / vrouwe ik zal u begeerte doen / en van deze Kinderen en zal geen last meer komen. En Marcus is op een Paerd gezeten en hadde de Kinderen in zyn Mantel / en bragtze buyten de Stad in een Bosch / en in 't midde van 't Bosch ging hy van den Paerde / daer leyde hy de Kinderen alle zeven op

Digitized by Google

op zyn Mantel/ en als hy zag dat de Kinderen zo schoon waeren/ zo kreeg hy medelyden in zyn Herte/ en dagte dat zy elk een keten ter waereld gebragt hadden uyt haer Moeders Lighaam/ en de Kinderen begosten alle om hem te lagchen/ doe dogte hem dat zy van Godt verkooren waeren tot eenige toekomende dingen/ en hy werd ontfermhertig op hun/ zo dat hy haer geen kwaed wilde doen/ maer hy bevalze der barmhertigheyd Godts/ en zeyde:

O Godt Almagtig! hoe ben ik bezwaard,
In my is bloeyende der Compassie aard,
Om dees schoone Kinderken jonk van dagen,
Ik bidde Christus, die Hemel en Aarde verklaard
Dat hy u by zyn milde de graatie bewaard,
Van toekomende leede en mishagen,
En wil! by Wonder brengen in plagen,
Alle uwe Vyanden die u meende te doen sterven
En wildze by Justitie ten Vyeren jagen:
Ey latie arme Kinderkens die brengt moet derven.
Tot dat Godt verziet, het is myn hertelyk leed
Dat ik u moet laten, Godt Almagtig weet,
Al laat ik u schoone Kinderken in dezer tyd hier,
Godt almagtig zal u behoeden mede
Als hy de Kinderen dede in blakend Vyer,
Des gloeyende Ovens in Lyve en Leden,
Ende zal door zyn grondlooze goedhede,
U niet laten bederven, al laat ik u hier,
Gods Barmhertigheid neme u in zyn bestier,
En zy na deze u behoeder voort,
Van myn krygje nimmermeer dangier,
Want doode ik u zo doe ik valsche Moord,
Compassie voor Bloed myn alzo 't behoord,
Al was ik om u te dooden in dezen bereed,
Dat ik u hier moet laten, dat is myn leed, Godt weet.
Adieu schoone kinderkens ik en zie u nimmermeer
Godt verleen u voorspoed, gezond en Eer,
En doe in u zyn goedertierentheid blyken,
t'Huyswaard te ryden is best dat ik keere,
Gelaten myn of ik had u omgebragt zeere,
Maar neen ik: Compassie moest boven stryken.
Och Kinders! Godt hoeden u voor kwaade practyken
Der Verraders, en ook zommige Beesten
Die u mogten kwetzen in eenige wyken,
Ofte hinder doen by eenige tempeesten,
O Jonge Bloetkens; minnelyke Geesten,
Die u misdede, waar wel van Herte wreed,
Dat ik u hier moet laten, dat is myn leed, Godt weet.
Princelyke Godt, Koning der Zeraphtinen,
Zend troost dezen Kinderkens by uwer minnen,
Die troosteloos zyn hier van den haare gescheide
Doet hem by uwer gratie hulpe gewinne,
Datze t'uwer lof nog Wonder beginne,
Wonderlyk is hier geheurt geweest in 't belyen.
Wonder tuygen myn zinnen zal der uyt pryen.
Dus klaag ik uit compassie in liefden.
Dat ik u hier moet laten, dat is my leed, God weet.

Aldus nam Marcus de zeven Kinderen die hy all' omhelsde/ en kustenze aen hun Wangskens zeer Weenende; en is weder gekeerd na Lievoogt/ daer hem Matabryne tegen kwam/ en vraegde hem/ zeggende: ô myn Vriend Marcus hebt gy mynen Wille volbragt alzo ik u bevolen hadde? zo zal ik bestellen als myn Zoone Oriant komt/ dat hy zyn Wyf ook zal doen dooden/ dan zal ik blyde zyn en myn leed zal gewroken wezen. Doen scheide Matabryne van Marcus daer ik af zwygen zal/ om weer te spreeken van de zeven kleyne Kinderkens die in 't Bosch lagen/ jammerlyk Weenende van honger. Maer by der gratie Gods kwam daer een Herempt/ Helias geheeten/ die in dat Bosch woonde. Ende als hy nu dezen zeven kleyne kinderen alleen vond Weenende van honger nam hyze en bewondze in de Mantel/ en bragtze in zyn Kluyze/ daer hyze verwarmt en gespyst heeft na zynder magt.

Hoe de zeven kleyne Kinderkens wierden gevoed by Miraculen van eender witte Geyte, gezonde van Godt.

Als een Herempt deze zeven Kinderkens gespyst en verwarmt hadde na zyn magt niet weetende wienze toe hoorden/ zo bad hy Godt ootmoedelyk/ zeggende:

O Godt Almagtig gebenedyt,
Die een bekender van alleen zyt,
En t'aller teyd een Beschermer mede,
Van alle geschapen dingen ter wereld wyt,
In 't eerste gekryt, door Moses bede,
't Manna in de Woestyne by waarhede,
Om den Kinderen van Israel Voedzel te geven,
Door u ontfermen, zeide Voedzel en Vrede
Op dat deze jonge Kinderkens behouden 't leven,
En datze hier namaals (ô Heer verheven!)
U mogen hertelyk zyn te dienen gewend,
Dan Bid u Heere, die alle Herten kend.

Zo gy ô Godt Almagtig bewysde!
Doen gy Vyf duyzend Mannen alleen spysde,
Dat elk verjolysde zonder Kinders en Vrouwen,
Met vyf Gersten Brooden ende twee Visschen,
daar rysde,
Genoeg te boven, zo dat elk prysde,
Dat geprezen Mirakel vol trouwen,
Wild u glorieusheid hier laten schouwen,
En by gratie voeden de Wigtkens kleene,
Beschermtze almagtig Godt van trouwe.
Die niemand ooit en liet in eenige weene,
Die in u vertrouwen: my deerd alleene,
De Innocentie der Bloeykens, behoudze onge-
schend,
Dat Bid ik u Heere, die alle Herten kend.

Die Kinderen van Israels voor Pharao behoedem
En Daniël in de Kuyl der Leeuwen voeden,
Die 't klaarder bevroede, wild niet laten bederven,
Deze zeven kleyne Kinderkens, welk ik vermoe-
den,
Die ik naakt hebbe gevonden in groote onspoede,
Die als de vervoede byna van honger sterven,
In dit wild forecrst ontvreemt hunder Erven,
Nogtans scheyneze van Edeler generatie,
't Word hoop ik t'uwer Eeren en 's Vyands door-
kerven,
Dusdanig ding gescheid zelden, ten zy by gratien,
Uwer Goddelyker goedheid tot elker spatien,
Aldus Almagtig Godt! u gratie nederzend,
Dat Bid ik u Heere, die aller Herte kend.

ô Vader, Zoone, Heyligen geest, Prinsse der
Drie Persoonen, één God in glorien, (glorien,
Behoed dees zeven kinderkens Hemels regend
Op datze u ô zuyvere Ciborie,
Zo dienen, datze raken ter Consistorie
Des Hemels, hy u Verdienste excelent,
Dat Bid ik u Heere, die aller Herten kend.

Dat Gebed werd van Godt verhoord/ want by Mirakel kwam in de Kluyze een witte Geyte/ haer keerende tot de Kinderkens met haer Mammen/ en zoogdeze zo natuurlyk als een Voedster. Doen bekende de Heremyt datze van Godt gezonden was/ om de Kinderkens op te brengen/ waer af hij Godt dankte/ en dagelyks zoogden de Kinderkens de witte Geyte/ en dan gingze ten Bosch waerd om Voedzel. Dit duurde zo lange datze groot werden/ en de Geyte volgde in 't Bosch. En als zy gekomen waeren tot Kinderlyke kennisse/ zo maekte hem de Heremyt kleyne Rokskens van Bladeren/ en van andere dingen dat hy krygen mogte. Ende zo gingen zy speelen in 't Bosch/ en vergaderde Vrugte om te eeten met hun Broeders/ ende zo werden zy opgevoed door Gods gratie/ en neerstigheid des Heremyts/ die hun deylde de Almoesse die men hem gaf. Geduurende deze teyd kwam de Koning Oriant weder Victorieus van de Oorlog. Als Matabrune vernam dat haere Zoon kwam/ ging zy hem tegen/ en hietee hem wellekom/ en begost te weenen om haer kwaed te volbrengen. En zeyde Och myn Zoone zyt wellekom! ik verblyde mij zeer/ dat ik u gezond zie komen met u volk; Maer anders is myn Hert vol druk/ van dat uwen Wyve misvallen is. De Koning zeide/ wat isser geschied: is myn vrouwe dood ofte hoe ist? zy zeyde/ Neen: maer 't is schandelyker/ zo dat ik 't u niet derve openbaren om de lelykheyd/ en 't is myn liever dat 't u een andere zegge: want al uwe Dienaers weeten 't wel. Doe zeyde de Koning/ ik heb liever dat gy 't my zegt als een ander. Doe zyde de Moeder/ ik meende dat u Wijf van u Kinde ontfangen had/ maer zy had 't ontfangen van eenen Hond dat schandelyk is/ hier is de vroed-vrouw/ die van haer ontfangen heeft zeven kleyne Honden/ die ik hebbe doen weg werpen/ dat men der niet meer of weeten en zoude/ hierom zoud gyze met regt doen doode en verbrande. En

dat

daer de vroed-vrouw was by Matabrune / om haer Logens te sterken. Als de Koning dit hoorde / kreeg hy groote druk / en vraegde waer zyn Wyf was. Matabrune zeyde / dat sy was in haer Kamer / maer derf van schaemte niet uyt komen. Doe ging den Koning met een Ridder in de Kamer daer hy hem deerlyk hielde / zeggende: Eylatie wat grooter druk is myn over gekomen / heeft myn Vrouw zeven Honden / 't is veel den Beesten. Die ik meende te zyn de Eere / en Schoonheyd der vrouwe / heeft myn verraden / en by haer ben ik onteerd / ter kwader uure ben ik gebooren / waerom en liet myn Godt niet verslaan van myn vyanden! ô Godt wild myn helpen! Eylatie wie dat myn raed / ik en begeerd bij haar niet meer te komen / die ik so seer beminde. De Ridder die by hem was / hadde hem gaerne vertroost / maer hij ging leggen op een Bedde / daer hy wat sliep van druk en weemoedigheid. En de Edele vrouw Beatris was in een andere Kamer / die niet minder rouw en hadde. En tot haer kwam een Schild-knegt die haer lange gediend hadde / en seyde dat de Koning gekomen was. Doe wierdse seer ontset / en vraegde offer ook iets van haer geseyd was / hy seyde / Ja: en vertelde haer al dat de valsche Matabrune den Koning geseyd hadde. Doe riep Beatris deerlyk tot God Almagtig / seggend: aldus:

ô Godt van Hemelryk myn toeverlaat!
Die den Verlosser gezonde hebt tot onzer vrome,
Als Vader bekwame.
Welk is de cauze? welk is de Misdaad?
Ofte vileynig kwaad?
Dat ik tegen u of uwe Zoone eerzame,
Buyten de betame,
Gedaan mag hebben, dat deed ik myn schame,
Uyt myn Lighame zeven Honde kome zyn,
Waar by ik myns Heeren vyandschap van hooger fame,
Verloren hebbe, eylatie ik weet wat ik arme,
Al dat myn is niet dan zwaare pyn,
ô Kostelyke Carbonkel! ô klare Robyn,
Verleend my dat ik myn Mans vriendschap gewinne?
Dat Bid ik u Zoone der Hemelsche Koninginne.

ô Jesu Christi! opperste Heere gebenedyt,
Die verlosser zyt,
Ende om onzer Zonde heb gestort u Bloed,
Dies wy verkregen spoed,
U Gebenedyde Moeder 's Hemels jolyt,
Kreeg droefheyd in 't Herte als volle Vloed,
Dies ben ik wel vroed,
Ik bid u Heere door Minne-gloed,
Die gy tot ons waard had, dat gy al myn Zonden,
Afwasschen wild, die nooit dede onspoed,
Door 's Vyands bedriegen, ô Vader zoet!
Dat Bid ik minlyk door u vyf Wonden,
ô Godts tresoor, des Waerelds troost bevonden,
Zyt myn Advocaat, en ik u Vriendinne,
Dat Bid ik u Zoone der Hemelsche Koninginne,

Alzo waarlyk Heere als gy door u propoost,
U Moeder hebt vertroost,
Op den Paas-dag, doen gy u hebt vertoond,
Glorieuzelyk verschoond,
Voor de Vrouwen en Apostelen ongetroost,
Nogtans elken kroond,
Die u met haar aanroepen ongehoond,
Ik onweerdige Dienaresse van Woorden kleyn,
Roepe u aan, Alderhoogste gekroond,
Dat gy myn wild verwerven reyn geperzoond,
De Gratie myns Mans in Eere alleen,
Want ik nooyt peynsde onweerde alleen,
Ofte ongelyk te doen met Hert of Zinne,
Dat Bid ik u Zoone der Hemelsche Koninginne.
Princelyk Prinsse der Engelen-scharen,
Wild myn bewaren,
Ik stel myn onder u bescherminge voord,
Spreekt nog myn woord,
Dat de vriendschap myns Mans varen,
t'Mywaarts zonder sparen,
Gy kend myn ontschuldig, dies maakt accoord,
Myn Bede aanhoord,
Vertroost myn Christi, zyt myn confoort,
Want ik bedrukt ben ten eynde van beginne,
Dat Bid ik u Zoone der Hemelscher Koninginne.

Digitized by Google

Hoe de Koning Oriant zynen Raad dede vergaderen, om te weeten wat hy doen zoude met zyder Koninginne, die onregtelyk van zyn Moeder Matabrune was beschuldigt.

Hier na dede de Koning zijnen Raed vergaderen/ Geestelyk ende Waereldlyk/ ende zeyde: Ik heb u alle doen komen/ om mijnder Koninginne wil/ want my is gezeyd datze gelegen is van eenen Hond als men haer op leyd/ daerom zoude ik my schaemen haer te houden in mijn gezelschap/ daarom wild myn hier 't beste in raeden. Doen was daer een wys Man/ een Bisschop/ die gebooren was om 't woord te doen/ die zeyde Heer Koning onder correctie van u/ en van u Heeren/ zo zal ik u zeggen 't goeddunken van ons allen van uwen Koninginne/ dewelke men zeyd ontfangen te hebben/ zeven Honden/ zo Wil ik datze niet sterven zal/ want 't is mogelyk dat in haer slaep eenig Geest gekomen is/ die haer dees overdaed gedaen heeft buyten haeren weeten, ofte wille/ hier om en is zy de dood niet schuldig/ en ook u Edel Ligchaem heeft bij haer geruft na inhouden des Houwelyks.

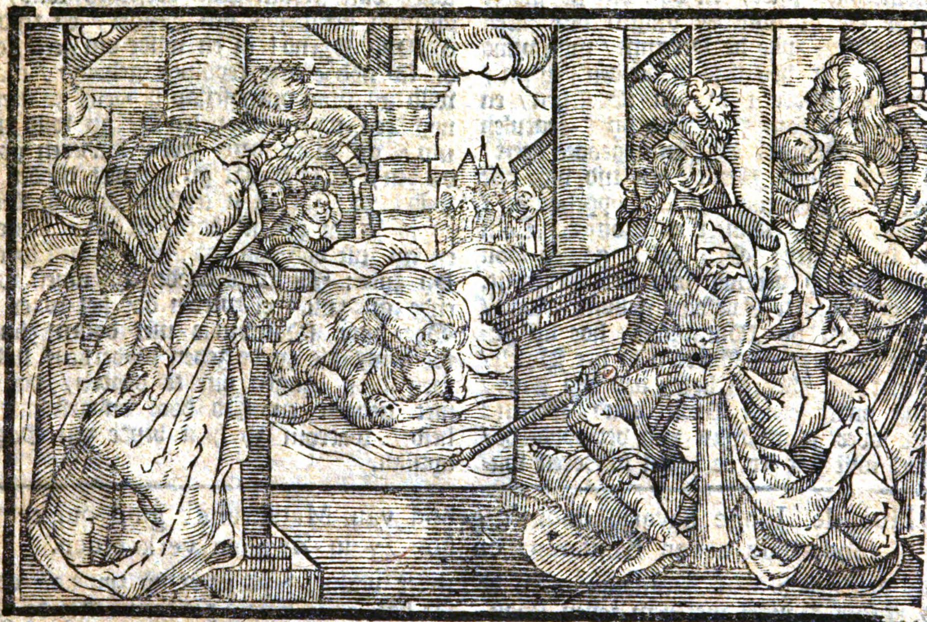
Hierom dunkt myn by uwer waerdigheyd dat gyze niet en zult laten dooden/ maer zultze doen bewaeren in een eerlijke plaetse/ en geven 't Regt God op/ die een opregt Regter is/ want de waerheyd zal nog wel openbaer worden. Van dezen Raed was den Koning vertroost/ en was hem zeer behaegelyk/ want hy den Koninginne zeer beminde. Doen stond een ander Ridder op/ die zeer straffelyk zeyde: Heer Koning wil dy dit Wyf laten leven/ die u zo groote schande aen gedaen heeft: indien zy altevd gevangen blyft/ zo en meugt gy nimmermeer een ander Wyf nemen/ en so soude het Koningryke blyven zonder opt iets van U: Hierom! want zy het wel verdiend heeft/ als 't blykt/ moogt gyse doen verbernen/ en dan meugdy een ander trouwen/ daer gy uwen druk mede vergeeten sult. De Koning en pryes dien Raed niet/ maer besloot en seyde: als die de Koninginne beschuldigen wilde: Mijn Heeren/ schoonse schuldig waer de Dood/ so heb ik beloofd ende nog beloove ik/ dat ik na haer Dood nimmermeer een ander Wyf trouwen en sal/ om geen goed ter Waereld. Doen besloten de Heeren datse gevangen soude blyven als den Bisschop uit gesproken hadde/ ende doe wierdse gevangen geset in een eerlyke plaetse/ daerse van twee Ridders gedient werd als een Koninginne. Ende als Matabrune hoorden dat den Bisschop also de uytspraeke gedaen had/ versprakse hem schandelyk met fellen Woorden. Niet te min de twee Ridders leyden Beatris soetelyk in een schoone kamer als gevangen/ en sy seyden haer hoe al den Raed gesloten was/ en hoe haer den Koning bebryd hadde van der dood/ en hoe hy belast hadde dat men haer eerlyk dienen souden.

Nogtans bleefze jammerlyk Weenende en besloten in haer kamer/ maer sij gebood dikwils tot den Koning/ hem dankende van der gratie die hy haer bewezen hadde/ na der grooten overdaed die men haer overzeyden/ en zy beloofden altoos voor hem te Bidden. En zo bleefze besloten tot ter teijd toe/ datter een van haerer zes Zoonen in goeder oudheid zijnde/ Helias geheeten die haer verloste uijtter Gevangenisse.

Hoe

Digitized by Google

Hoe de Heremyt de zeven kleine Kinderkens Doopte, en hoe een van Matabrune's Jagers, die vond spelende in 't Bosch by de Kluyzen.

Ik wil nu agterlaten / van den Koning Oriant en van den Koninginne / en verhalen weder van de zeven kinderkens / die ellendig gevoed waren in 't Huyskien van den Heremyt: Na dat deze kinderen gevoed waren van der witten Geyten / die by Miraculen van Godt gezonden was / zoo dede hyze alle Doopen / en onder de zeven kinderen was 'er een die hem wonderlyk wel behaegden / dien hy na hem deden Helias heeten. En als zy waeren in den teyd hunner Jonkheyd / zo liepen zy in 't Bosch / gekleed met een Rokjen / gemaekt van Bladeren / Barrevoets en bloots Hoofds / en gingen altoos samen. Ende het gebiel op eenen tyd dat een Jager van Matabrune / Savart geheten / kwam Jagen in 't Bosch / daer de Heremyt woonde: zoo wilde Godt den Schepper van alle Creaturen / dat deze Jager zoude vinden deze zeven kinderen / die onder een Boom waren gezeten / en hadden elk een zilveren keten aen den hals / en onder deze Boom raepten de kinderen wilde Appelen op / die zy aten met Brood / en den Jager kreeg groote geneugte als hyze zag en groetende hun vriendelyk / maer zy allen antwoorden hem niet / en liepen voor hem weg / en hy volgden hun tot den Kluyse / om dat hy weeten wilden van waer zy t huys hoorden. Als den Heremyt hem zag / zo zeyde hy: ô goede Vriend! ik

Digitized by Google

Bid u om Godts wil dat gy deze arme kleyne Kinderkens geen kwaed en doet. Neen/ ik in trouwen zeyde den Jager/ maer ik verwonderen my aen te zien hare armoedige staet/ en ook om de zilvere ketenen die ik hun zie dragen om haren Hals. Toen zyde de Heremijt/ mijn vrind zoo gyze ziet heb ikze gevonden/ kleyn/ en nieuw gebooren in den Bosschen/ en om hun te voeden zo kwam by Miraculen een witte Geyten/ die hun opgevoed heeft/ met haer eygen Melk/ den tijd van drie Jaeren/ en daerna heb ikze opgehouden/ na mijn magt/ Winter en Zomer. Toen zeyde de Jager: God zal u goeden loon geven/ en hy vertrok van den Heremijt. Als hy weder te Lilefoort gekomen was/ zoo vertelden hy Matabrune/ hoe hy gevonden had/ zeven kinderen in het Bosch/ elk met een zilveren keten aen den Hals/ die hy onder eenen Boom vond/ speelen: Waer over Matabrune zich verwonderde/ en wel wist dat 'er de zeven kinderen waren/ die de Koning Oriant had van Beatris/ dieze meende dood te wezen. Maer God die hun alle beschermt die hem dienen/ had hun behoed voor allen kwaed: waer van Matabrune verstoord was/ en ontbood heymelyk den Jager/ en zeyde: ô Myn Vriend! ik en wilde om geen goed of ik hadde deze tydinge gehoord/ maer wild gy myn vriendschap hebben/ zo neemt nog een van u Gezellen die gy wild met uw/ gy moet deze zeven kinderen gaen dooden/ en is 't dat gy die niet dooden en wild/ zoo zal ik u terstond doen dooden; en is 't dat gy het doet/ ik zal u loonen/ en gy zult dan ook nooit geen gebrek lyden; Hy zyde: Ik zalze dooden na uwen wil/ ende gy zult wel weeten dat het waer is. Doe ging Matabrune met dollen zinnen tot hem/ die zy de zeven kinderkens hadde weg doen dragen om te dooden/ dat hy niet gedaen en had door onbarmhartigheid/ waerom zy hem beyde zyn Oogen uytstak.

Hoe de Jonge Savari, door 't gebod van Matabrune, ging om te dooden de zeven Kinderen, en hoe zy in Zwanen verkeerden.

By het gebod van Matabrune nam de Jager Savari met hem zeven Mannen/ om te dooden de zeven kinderen/ en deze Jager kwam in een Dorp/ daer zy zagen/ groote vergaderingen van volk/ en zy gingen derwaerds/ en vraegden wat daer te doen was? en haer werd geantwoord: dat men een Vrouw ging verbranden by de Stad Recht/ om dat zy haer kind gedood had. Doe ging Savari van daer/ en dagt om de Moord daer hy om gezonden was/ om te dooden de zeven kinderen/ en zeyde: Ziet hier een goede spiegel voor ons/ want men gaet verbranden dit Wijf/ om dat zy haer kind gedood heeft; wat vonnis zouden wy toch ontvangen/ dooden wy dezen zeven kinderkens die ik in het Bosch gevonden heb hebbende elk een zilveren keten aen den Hals? maer vermaledeyd moet hy zyn van God die haer eenig kwaed zal doen. Als de Jagers gezien hadden de Justitie/ die over deze vrouw gedaen werdt/ zoo zeyden zy: Wy willen deze kinderen niets kwaed doen: maer wy zullen haer de ketenen afdoen/ en brengen dezelve aen Matabrune tot een bewijs dat zy dood zyn. Dit dagt hun allen goed/ zy gingen toen in het Bosch/ en kwamen in de Kluse daer de zeven kinderen woonden met den Heremyt/ want de Heremyt was om te bidden in het naest gelegen Dorp/ en had een van de kinderen medegenomen om het Brood te dragen dat men hem geven zoude/ en de kinderen begonnen usselyk te roepen van verbaerdheid. Toen zyde Savari: en verbaerd u toch niet kinderkens/ wy zullen u daer kunt gy op aen/ geen kwaed doen.

Doe

Digitized by Google

Doen namense haer de Ketenen van den Hals / en so haest als sy se af gedaen hadde so waeren de Kinderen in een oogenblik verkeerd in witte Zwane / by de toelatinge Godts / en vlogen in de Locht / omtrent het Bosch deerlyk ende jammerlyk roepende / waer over Savari en syne Gezellen seer verschrikt waeren / en vielen in onmagt / en als sy op stonden beefde sy van groote vreese / en seyden:

ô God die alle dingen ten gronden doorziet!
Wat is hier geschied, Wie weetet bedied,
Dat deze zes kinderen zyn in Zwane verkeerd;
ô Valsche Matabrune Verraadster doorwied,
Door u hebben wy groot verdriet
Verdient, want wy Gods toorn hebben vermeert,
Dat wy oyt hier kwamen om te doen kwaad,
ô God Almagtig! wreekt dit valsche Verraad.
Hier moet wat wonder in zyn gedagt,
Van Godts kragt, die by zyner Magt,
Dit laat geschien om zonderlinge zaken,
Godts hooge Mogentheyd groot geagt,
Dit lyden doen zagt, Van eender Dragt,
Zeven kinderen geboren, is ons zwaar te maken
Zend u hand op verraderye kwaad,
ô God Almagtig! wreekt dit valsche Verraad.
Al waaren onze Herte in zonde versteend,
Godt heeft ons verkleend, Dat wy hadde gemeend,
Te volbrengen in dees kinders kleend,
Fy u Matabrune, ons Herte vereend,
U Misdaad ook beweend, Die wil hebben verkleend,
Dit Edel Bloed, wy en zullenze niet mineren,
ô Opperste Majesteit wild hunnen druk cesseren,
En op de beschuldiginge van deze Misdaad,
ô God Almagtig! wreekt dit valsche Verraad.
Princelyke Vader der hoogste Prince Glorien,
Dees jonge kinderkens weder veranderen laat,
Ende wy bidden u nu met hertelyker memorien,
ô God Almagtig! wreekt dit valsche Verraad.

Laet ons van hier gaen / want wy hebben hier te lang geweest / wij en hebben met dan ses kinderen gebonden / en waeren sy levendig hier / wy en souden haer niet misdoen. Waer om Matabrune te antwoorden / so sullen wy haer brengen dese ses Ketenen / en seggen dat wy de sevenste verlooren hebben in den Weg / aldus zynse weder gekeerd tot Matabrune / ende seyde dat sy de seven Kinderen gedood hadden / ende sy gaben haer de ses Ketenen / tot een teken der waerheyd / ende seyden dat de sevenste verlooren was / waer af Matabrune seer uitsinnig werd / maer om peys te hebben / boden sij haer so veel te geven als de Ketene waerd was / waer af sy wat te vreden was. Ende als Matabrune de Ketenen hadde / so ontboodse een Goud-smit / en dede daer af maken een Nap. Als de Goud-smit een Keten in 't vuur geleyt had om te beproeven of het goed Silver was / so werd de Keten zo zwaar / en woog meer dan alle de ses Ketenen te samen deden / waer of hy seer verwonderd was / en gaf de ander vyf Ketenen syn vrouw te bewaren in haer koffer / want de keten die gesmolten was / die was swaer genoeg voor twee sulke Nappen als Matabrune begeerde te hebben. Zo maekten hy twee Silvere Nappen van dese keten / en hy behield den eenen Nap met de andere vyf ketenen / die hy behield tot eenen teyd die van Gode gesegt was / zo gy hooren sult. En hy bragt Matabrune den eene Nap. Ende sy verwonderde haer dat hy had mogen maken / so een groote Nap van so luttel Silvers / als haer dogt dat sy hem hadde gegeven.

Hoe de Heremyt wederom kwam tot zynder Kluyze met zyne Peteren.

Als de kinderen verkeerd waeren in witte Zwaenen / zo kwam de Heremyt weder tot zynder kluyse met den jongen Helias / dog sy vonden de anders

Digitized by Google

zes kinderen niet die zy daer gelaeten hadden / waeraf zy zeer te onvreden waeren. En de Heremyt zogt aen d'eene zeyde / en de Jongen Helias aen d'andere zeyde / al 't Bosch door / den geheele dag lang tot den Avond toe: maer zy vondenze niet / dies zy droevig waeren. Des Morgens vroeg begon den Jongen Helias zyne Broeders / en Susters weder te zoeken al weenende / tot dat hy by een Water kwam / daer hy zag zes schoone Zwanen / dat zyn Broeders en Zusters waeren / alzo verkeerd by den wille Godts / maer het was haer onbekend / nogtans verblyden hy hem in 't aenzien van de Zwanen natuurlyk / en hy ging nader by haer en zy kwamen hem feesteren / en hy gaf haer 't Brood dat hy had / en hy streekse over hun Lyf by Natuuren die hem dat dede doen / en al zo hier geschreven is / zo ging deze kleinen Helias haer alle Dagen bezoeken / en droeg haer het Brood dat hem gegeven werd om Godts wille. Als de Heremyt vernam / dat hy dikwils aen dat Water ging speelen / vraegde hem de Heremyt / wat hy daer dede / zo zeyde hy dat hy gevonden had zes schoone Zwanen / die hem onuytsprekelyke vriendschap bewezen Dezen Helias was schoon ende jonk / sterk en gratieus / en daer en kwam niet een Beest in 't Bosch of hy vervolgdeze met naloopen / hy was ook van goede seden / zo dat de Heremyt ordineerden om hem Priester te maken / en ten dienste Gods te stellen. En dit was des Heremyts meeninge tot 'er tyd toe / dat hem den Engel boodschapte dattet Godt anders met hem geordineerd had / also het namaels wel scheen.

Hoe Matabrune valschelyk dede bewyzen dat de Koninginne hadde misdaan met eenen Hond.

Deze Beatris zat als gevangen / maer niet te min / altoos loofden zy Godt. En Matabrune zogt altoos list om haer ter dood te brengen: Ende sy maekten toe by Giften eenen valschen Ridder geheeten Macharus / die seyden dat Beatris hadde bekend geweest van eenen Hond / van welke sy hadden ontfangen seven Honden / en datse op gesteld had haeren Koning te vergeven met syn Moeder Matabrune. 't Welk de goede Vrouwe noopt en hadde gedagt / want sy hadde haeren Heere zo lief, als ooyt Vrouwe haeren Man deden / waarom sy haeren Man geen ongelyk en soude hebben willen doen. Als de Koning hoorden dese valschheid van dezen Ridder / was hy vertoornt en bedroeft. En boven desen / seyde Macharis: Ik begeere eenen kamp te slaen tegen alle de gene die dit verantwoorden willen: Waerom de Koning meer verwonderd / ende vergramt was tegen syn Vrouwe / die al onschuldig was / en swoer by Godt dat hy haer dooden soude / so verre als niemand voor haer kampen wilde. Doe kwam daer een Schild-knegt / en seyde dit tot Beatris / hoe de Koning gesworen hadde dat hy haer soude doen sterven / waert dat niemand kampen en wilde tegen Macharis. Als de goede Koninginne dese Woorden gehoord hadde / was sy byna dood gebleven / en begost te roepen.

Waar ik my wende of keere t'alle zyden,
Ik en heb elatie niet dan druk, en lyden,
Die my bestryden,
Zo hartelyk, ik zie wel ik ben verraden,
En ik weet geene Man als nu ter tyden,
Die myn regt beschermen zoude zonder vermyden,
Maar aan den oppersten Godt roep ik genaden,
O Heere Jesu Christi ? die komt ontladen,
Alle bedrukte Herten die roept aan dy,
Ootmoedelyk, en wild my niet versmaden,
Maar door u grondelozen goedheid staat my by,
Op uwe Regtveerdigheid betrouw ik my.

Want

Digitized by Google

Want elk onschuld is u bekend in slegte,
En twyfel niet Heere gy en zult vry,
My goedertierend helpen ter myne regte.
ô Godt die door u goedheid den Geest
Van den jongen Daniël verwekte allermeest,
Om Susanna bevreest,
Van der dood, mits haar onschuld te beschermen,
Die openbaarlyk geleid word, vaard weder heest,
In 't Regt beschuldigd in zwaar tempeest
Ter Dood geheest,
Van de valsch getuigen zonder ontfermen,
Van de zonde des Overspels gy hoorde haar ker-
En zonder Daniël ten onderstanden; (men,
Zo waarlyk als gy weet myn onschuld och ermen!
Zo behoed myn Heer voor schanden.
Zo waarlyk als gy verdistruweerde de Vyanden,
Van Susanna, en bragt in Doods gevegte,
Zo wild ook, want 't leid al door u handen,
My goedertierend helpe tot myne regte,
Gy weet wel Heere myn God waarachtig,
Dat ik tegen mynen Man voordagtig:
Ben beschuldigt klagtig,
Onschuldig, 't welk u alleen is bekend;
Om my te verantwoorden ben ik niet magtig;
Zonder u regtveerdige hulp kragtig,
Die ik ben verwagtig,
Zo wel als Susanna, ô Hemels Regent;
U Goddelyke oogen te mywaard wend,
En wil my barmhartiglyk aan zien,
Zo dat ik mag blyven ongeschend,
En dat my myn mans gratie mag geschien,
Dat bid ik u ootmoediglyk;
Verlost my uit dees verraads hegte,
En wild my ô Heere door u gebien,
Goedertierend helpen tot mynen regte.

Prinse.

Prinselyke Prinsen aller Prinsen Prinsier!
Wild my behoeden ô Heer der Heeren:
En my bevryden van dit dangier,
Op dat ik mag blyven in mynder eeren,
Beschermt my minnelyk voor 's Vyands vlegte,
En wilt ô God, om uws lofs wille te vermeeren,
My goedertierent helpen tot mynen regte.

De Schildknegt vertroosten haar zeer, en hy scheide ootmoediglyk en beleeft van haar; Beatris bleef zoo lange in haar kamer gevangen, tot dat God haar verloste.

Hoe den Engel den Heremyt te kennen gaf, dat de zeven Kinderen die hy gevonden had, Kinderen waren van den Koning Oriant en dat hy zynen Peter zouden zenden om de waarheid te toonen.

Nu heeft God verhoord het Gebed van Beatris: ende heeft gezonden zynen Engel uyt den Hemel, om te openbaren den Heremyt dat dezen Zoonen, en een Dogter die hy gevonden had in 't Bosch, waren kinderen van den Koning Oriant, ende Beatris, dieze van hem ontfangen ende gebaerd had te eener-dragt, maer de kwaede Matabrune, en de Vroed-Vrouw gaven hem te verstaen, datze het ontfangen had van eenen Hond, ende de Zwanen die de ionge Helias dagelyks spysde, zyn vyf Broeders ende een Zuster, en zyn alzoo verkeerd doe Matabrunes Jager Sadari met zyn Gezellen, hun namen de Silveren Ketenen van hunnen Halse, gelyk Helias heeft. En dat den Jongen Helias, zoude zyn eene, om te bevegten den valschen Ridder, die t'onregt beschuldigde de goede Koninginne zyn Moeder, die hy ingeven van Matabrune zoude Beatris doen dooden, ende de zeven Kinderen mede, welke Matabrune, Beatris heeft doen gevangen houden zestien Jaeren lang, want ziet hy zal zyn Vyanden verwinnen, ende zyn Broeders en Suster zullen namaels weder komen in hun Menschelyke forme, en van hun zal komen een groote vreugd. Als de Engel dit al gezegd had, zo keerde hy weder ten Hemel, ende de Heremyt bleef half uytten Geeste. Ende als hy weder bekomen was, riep hy den Jongen Helias die van 't Water kwam, ende had den Zwanen Brood gedragen, als hy dagelyks dede door ingeven der natuuren, ende vertelde hem al het geene dat de Engel gezegd had, waer op hy zeyde, ô myn Peter ik en wiste

niet,

Digitized by Google

niet/ dat gy van zo Edelen Bloed gekomen waerd als gij zyt/ ende ik zoude u met regt eeren als van Godts wegen/ ende uwe Edele Vrienden. Doen zeyde de Jongen Helias/ wat nieuwer teydingen heb gy gehoord? Doen zeyde de Heremyt: Gy zult weeten myn Heere myn Vriend/ dat de Engel van den Hemel my heeft geboodschapt/ dat gij zyt eene Zoone van den Koning Oriant/ ende van der Edelder Koninginne Beatris. Ende 't is nood by den geboden Godts/ dat ik u zeggen zal al 't geene dat hy my bevolen heeft. Dus zuldy weeten/ dat u Moeder u alle zeven t'zamen ontfangen heeft van den Koning Oriant/ ende baerde u t'eenerdragt/ maer de kwade Matabryne by der hulpe van de Vroed-vrouwe/ als gij ende u ander vyf Broeders/ ende u Suster ontfangen waer van haeren Lichame/ deden te verstaen geven dat zy gelegen was van zeven Honden/ die zy te vooren daer toe bereid hadden/ ende u Moeder en wist ook anders niet: Want Matabryne gaf een van haer Dienaers om u zeven kinderen dien zy beval te dooden/ maer van ontfermhertigheyd liet hy ulieden in 't Bosch al naekt om van honger te sterven/ op dezelve plaetsze daer ik u eerst vond. Ende daer na hoorde Matabryne teydinge van ulieden/ ende zy zond van haer Volk om u te dooden/ maer zy en vonden doen maer u vyf Broeders ende u Suster/ dien zy hun Silveren Ketens namen van hunnen Halze als gy nog hebt/ ende terstond waeren zy verkeerd by den wille Godts in Zwanen/ ende vlogen neffens 't Bosch in 't Water/ en zy zyn de geene die gy dagelyks t'Eeten gaet geven op 't Water/ maer zy zullen in toekomende teyden weder verkeeren in hun Menschelyke natuure/ als zy te vooren geweest hebben: Ende om deze voorzeyde Verraderye/ zo dede u Vader/ u Moeder zetten in een Gevangenis/ daer zy in is geweest vyftien Jaeren lang. En nu heeft Matabryne gedaen met Gelde dat een Ridder van uwes Vaders Hof Macharis geheeten/ heeft gezeyd datze zoude bekend/ ende ontfangen hebben van eenen Hond/ ende dat u Moeder zoude hebben vergeven willen uwen Vader ende Matabryne; waerom de Koning gezworen heeft te doen dooden u Moeder/ (is 't datte niemand en vind die voor haer kampe tegen den Ridder om haer regt te bewaren.) Hierom is 't geschied van Godes wegen dat gy daer zoude gaen om te beschutten haer Regt tegen den valschen Ridder/ ende tegen alle dieze beschuldigden met onrecht/ ende gy zult Victorie hebben/ ende zal verlost worden uitter Gevangenis/ en gesteld in meerder Eeren dan te vooren. Ende uyt uwe Geslagte zal komen een vroom Heer/ geheeten Godefroy van Billoen/ die door zynen kragt winnen zal 't Land van Jerusalem/ ende andere Landen/ om te verbreyden den hoogen Naem Jesu/ ende de Heilige Wet Godts. Als den Jongen Helias die wys ende geleerd was by den ingeven Gods/ gehoord had alle de Woorden van den Heremyt/ zo stelde hy hem in den Godlyken wil/ ende bereyde hem om te zien zyn Vader ende Moeder. Ende zo ging hy tot zynen Vader ende Moeder gekleed met Bladeren/ Barvoets/ en Bloods-hoofd/ ende eenen Stok in zyn Hand om te beschutten zyn Moeder/ om dat men weeten zoude het Mirakel dat Godt by hem vertoonen wilde/ ende hy nam oorlof aen den Heremyt/ ende zeyde dat hy nog alle dagen wilde te Eeten dragen de Zwanen op 't Water/ ende de goede Heremyt beloofde zyne Peter dat te doen/ ter tyd toe dattet Godt anders ordineerde. Hier na vertrok den Jongen Helias tot Lillefoort/ volbrengende het gebod Godes.

Digitized by Google

Hoe den Koning, Beatris voor het Geregt deed komen.

Den Dag kwam dat den koning Beatris ter dood veroordeelen zoude / en hy deed haer uit de gevangenis brengen / om haer te beschuldigen in zyne tegenwoordigheid / van al het geene waer over zy beschuldigt was van den Ridder. En als zy daer nu stond voor alle de Ridders en Heeren die daer vergaderd waren / zo groetende zy ootmoediglyk den koning en viel op haer knieën / hem biddende om genade / zo ootmoedig dat alle de Heeren ontferming met haer hadde / en byzonder den koning / die haer aenzag met groote rouwe / dat hy nauwelyks spreken konde. Toen gebood den koning den valschen Ridder te zeggen in zyne tegenwoordigheid waermede hy haer beschuldigde. En terstond zeyde Macharis als een Verrader: Sire! ik heb het u gezegt en daer blyve ik by / dat ik haer gemeenschap heb zien hebben met eene Hond / waer door zy gebaerd heeft / en daerna heeft zy my heymelyk vergif willen geven om u te dooden / ende u Moeder Matabrune / dat ik niet doen en wilde. Toen zeyde den koning: Vrouwe / gy word zeer zwaerlyk beschuldigd / wat zegt gy op deze beschuldiging? zegt de waerheid / dan zult gy niet sterven / maer ik zal u in een klooster doen zetten / om u leven te beteren en God voor u en my te Bidden; maer is het dat gy het niet belyden wild / zo zal ik u doen sterven een schandelyke dood / ten zy dat ymand u Regt verschaffe. Beatris zeyde: Sire! ik weet wel dat daer niemand gevonden zal worden die my regt zal verschaffen; nogtans zweer ik hier in tegenwoordigheid van u allen / dat ik onschuldig ben aen alle die zaken / en zoo waerachtig als 'er een God is / zo heb ik dit schandelyk werk noopt gepleegt / dat men van my aen u overbrengt / en ik beklage my voor den Almagtigen God / en geven hem alleen den wrake over aen myne Vyanden / die my zoo valschelyk beschuldigen

Hoe Helias ten Hove kwam om zyne Moeder te verlossen, en hoe hy den Portier en de Verrader met eene Stok ter Aarden sloeg.

Toen de geheelen Raed des konings vergaderd was op het Hof / om de koningin ter dood te veroordeelen / zo kwam daer den jongen Helias / de zoon des konings / en had een Stok in zyn regterhand / hebbende groot vertrouwen op God om te beschermen zyne Moeder Beatris. En als hy de poorten van het Hof genaderd was / vond hy daer een Man die hem vroeg: wat zoekt gy Helias? Toen zeyde hy: ik zoek den valschen Ridder Macharis / de man meende dat hy met hem spotten / zeyde daer op / ik ben 't; en terstond sloeg hy hem met zyn stok ter Aerden / en daer was op dat oogenblik een Hof dienaer by der hand / die hem vong / meenende dat hy zot was om dat hy zoo ryk gekleed was / en bespottende den geenen die geslagen was / ende zeyde dat men met geen zotten speelen zoude / en Helias trok zich met kloekheid uit de handen der Dienaer / en zeyde tegen hem / laet my gaen / want ik zal niet rusten of ik moet my gewroken hebben aen den valschen Macharis / die ten onregt beschuldigt de koningin Beatris / myn Moeder. En toen was 'er een die hem zeyde: dat Macharis was in de Zael / om Beatris te beklagen voor den koning met groote misdaed / dat hem dagt valsch te zyn: en hy zeyde dat de koningin een aller beste Vrouw was / en dat men haer ten onregt wilden doen sterven. En toen Helias hem zoo hoorde spreeken / omhelsden hy hem. Toen leyde men hem in de Zael daer men Raed hielde daer niemig.

Digitized by Google

nig bedrukt Man was om Beatris. En toen kwamen zy om te zien wat Helias maken wilden / die een zeer driftig Man was / en ging binnen in de Zael tot den koning. Den koning vroeg wie daer was? en men zeyde hem dat het den Jongen Helias ware / die naer Macharis vraegde / en hy zegt dat hy wil vegten tegen Macharis om de Eer van de koningin te verdedigen / die hy zegt dat zy zynen Moeder is. Ach! zeyde de koning / ik zie dat ik met een zot te doen hebben. Toen zeyde een van de Ridders: Sire! hy is geen zot / ik heb hem wysselyk hooren spreeken. Toen vroeg den koning wie hy zogt / en hy zeyde: ik zoek Macharis / en toen werd hy hem aengeweezen / en ging toen naer hem toe / en zeyde: Gy valsche Verrader / ik noodig u uit om tegen my te vegten / en oogenblikkelyk gaf hy Macharis een slag met den vuyst / dat hy ter Aerde viel; maer hy werd door de Ridders ontzet / dewelke zeyde dat hy het wel verdiend had / uit hoofde zyner valsche beschuldigingen die hy tegen Beatris voor den koning had ingebragt. Maer den koning zeyde tot Helias / wie geeft u de vryheid om in myne tegenwoordigheid Macharis een Vuystslag te geven? Toen antwoorden hy zeer bescheiden / met eerbied voor den koning / en liet zich in deze woorden uit: Sire! ik ben hier gekomen by den geboden Gods / om te zeggen de waerheid van de zaken / en van de stukken daer gy hier om op u Troon zit / om daer het Recht over uitte spreeken. De koning zeyde / Helias! zegt my dan de waerheid van al het gebeurde; en hy antwoorden: Sire! ik zal het u zeggen: (Maer vooraf ging Helias tot zynen Moeder en omhelsde haer / en zeyde: myn lieve Moeder! hebt geen droefheid langer in u hart / want ik zal u by der gratie Gods weder in u Eere helpen / en zal doen blyken dat gy valschelyk verraden zyt van die geen / die u Eer moeste beware en beschermen. Als de koning dit hoorde / was hy zeer verwonderd / denkende en alle die daer vergaderd waren by zich zelven: Ziet dat is toch een teken van God almagtig;) Sire! ik doen u zekerlyk weten / toen gy liet bewaren / Matabrune u Moeder / myn Vrouw-moeder die van my / myn Broeders en myn Zusters zwanger ging en toen gy zoude gaen stryden tegen uwe Vyanden; zo kreeg u Moeder grooten nyd tegen myn Vrouw-Moeder / met behulp van de Vroed-vrouw / en overlegde met valschheid / het geene gy hooren zult / maer in der waerheid zy baerde zes Zoons en eene Dochter / waer van ik een van de Zoons ben / en wy kregen elk eene zilvere keten om onzen hals / zo als gy ziet dat ik om hebben. Zodra wy gebooren waren bragten zy ons in een groot Bosch / en namen daer van daen zeven kleyne Honden / en dede myn Moeder verstaen dat zy die zeven Honden gebaerd had / 't welk zy ook geloofde / om dat zy door de zware pyn die zy door het baren had / van haer verstand berooft was. Toen gaf zy orders aen een van haer Dienaers ons te dooden / maer toen hy in het Bosch was / zag hy ons aen met ontferming / en liet ons daer naekt leggen / zonder ons eenig kwaed te doen. Daerna werden wy gevonden door eene Heremyt / met name geheeten Helias / die ons mede nam naer zyne Kluyze daer hy woonde / en verwarmde en voede ons zo veel hy konde; hy deed een gebed tot Godt dat het hem behagen mogt ons op te voeden / en God bestierde dat zo / dat daer een witte Geyt moest komen van de Stad Miraculen / om ons te voeden met haer Melk / en dat duurde drie jaren lang: en daerna voede ons den Heremyt met Brood dat Godt hem toeschikten. Op een tyd als wy zaten te eeten in het Bosch / zoo kwam daer een Jager van Matabrune / die zag dat wy zilvere ketenen om den hals hadden / 't welk hy tegen Matabrune zeyde. Toen zond hy den Jager oogenblikkelyk weder naer ons toe / met bevel om ons alle zeven te dooden.

Digitized by Google

den. En op eenen tyd als den Heremyt en ik waren uytgegaan om voor ons Brood en noodzust te bidden / zo kwam dezelfde Jager met vyf andere Jagers / die namen de zilveren keteen van mynen vyf Broeders / en van mynen Zuster / en die werden terstond veranderd in witte Zwanen / en gingen in den Vyver van het Bosch / daer ik hun dikmaels Brood gegeven heb om te spyzen / en toen is daer gekomen een Engel uit den Hemel / die dezen zaken heeft gesproken tegen den Heremyt / myne Peteren / en heeft hem bevolen van Godt / dat ik op dezen zelfden dag zoude komen allhier / om te beschermen mynen Moeder / daerom ben ik gekomen op zyn bevel / om te bestryden den valschen Verrader Macharis / die mynen eerbare Moeder hier voor den koning van onmenschelyke stukken beschuldigd: en om de waerheid van dezen zaken te onderzoeken / zo verzoek ik / Sire! dat gy my en hem gevangen wild zetten / ter tyd dat gy den Heremyt zult ontbieden om de waerheyd van deze zaken te hooren. Toen den koning hem dus hoorden spreken / was hy nog meer verwonderd / en sprak tot den koningin / hoord gy dat wel / wat dunkt u van deze woorden? Ik weet niets / Sire! zeyde zy: want toen ik baerde / had ik zulk een hevige pyn / dat ik geheel zinneloos was / en niet wetende wat 'er gebeurt is / maer niet te min / heeft hy wel of kwalyk gedaen / dat zal men wel vinden / maer ik geef de zaek aen God over / en aen deze Jongeling / die op hem genomen heeft om voor my te vegten / en ik bid u / Sire! dat gy hem doen wild als of hy u eigen Zoon is / en gebe hem al het geen dat hy van nooden heeft om onze Eer te bewaren.

Hoe de Koning gebood een Harnas te maken voor zynen Zoone Helias, om te Kampen tegen den Verrader Macharis, ende hoe hy in 't Bosch kwam tot den Heremyt.

Na deze woorden gehoord te hebben / zo dede den koning in eene eerbare kamer brengen de koningin / lovende God Almagtig. Toen verhaelde hy al het geen dat hy gehoord had / van zyn Moeder Matabzune / waer door hy zeer ontstak in haer aengezicht / en kreeg groote weeën / nogtans meende zy het te bedekken met valsheyd / maer de koning agtten haer woorden niet / en den koning gebood / dat men Macharis zouden gevangen nemen / want hem dagt dat dit alles Verraderye was. Daerna zeyde hy dat men een Harnas zou doen maken na het lyf van de Jonge Helias / die zo grootmoedig en stout was / dat elk hem beminde met een goed harte. Dit dan gedaen zynde maekte de koning gereedheyd om te Jagen / en was zeer verblyd over deze tyding / en vertrok ten eersten tot den Heremyt in het Bosch / om zelven de waerheyd te hooren van het geen den Jongeling hem gezegd hadde. En toen den koning by den Heremyt kwam / stelde hy hem al de zaken voor die hem door den Jongen Helias verhaeld was / en vroeg of dat alles waer was. Toen zeyde de Heremyt den dag op welke hy de kinderen in het Bosch gevonden had / en al het geen dat den Jongeling u verhaeld heeft / dat is waerheyd. Toen kreeg den koning berouw / wegens de schandelyke beschuldiging van den koningin / die zy zo lange tyd gehad hadde / en zeyde:

O Eerweerdige beminde Vrouwe!
Hoe zoude ik u in eenige vouwe,
Genoeg doen door de groote ontrouwe,
Daar my Verraderye toe heeft gebragt,
O Moeder vol doodlyk fenyns by uwen schouwe,
Brenge ik myn Koninginne in rouwe,
My dunkt dat ik tot der nood verflouwe,
Myn Kinders zyn in Zwanen verkeerd, O
Godlyke kragt!
Hoe mag iemand zo valsch zyn bedagt,

 Ver-

Digitized by Google

Verradery te stigten en gekyf,
Daar eendragtigheid behoorde te zyn geagt,
Maar valsche tongen ende Verraders geslagt,
Stigten Discoort tusschen Man en wyf.

't Fy hebt dy in 't Bedde der trubulaten
Doen leggen, gy verraderlyk Natiën;
Myn Koninginne die stond in myner gratien:
Wredelyk gedekt onder 't deksel der tranen,
Die geneugte, zo las ik tot elk spatien,
Behoorde te hebben, zonder perturbatien,
Met my, als haar harte tot eender fundatien;
't Fy meer dan zy, 't zy denkig der mane,
En gy edele Beatris my rouwt dit bedryf,
Denkt dat verraders valsheid t'allen plane,
Veel leets bedryven, vreugt zy uit bane,
En stigten discoort tusschen Man en Wyf.

Gy weet wel opperste God vermogen,
Hoe ik gedaan hebbe by valsche bedrogen,
Die my aanbragt zyn valsche Logen,
Dus vergeest my myn onweetenheden,
Uit my zelven en heb ik nooit gezogen,
Al heb ik 't by valsche Rade geplogen;
Ik Bid u om gratie met meniger Bede,
Ik wil gaarne beteren myn wreede Zede,
Tegen u ó God met Ziel en Lyf;
Mikt Heere de Verraders in 't Lyf en de Lede;
Zy minnen twist, zy haten vrede,
En stigten discoort, tusschen Man en Wyf.

Prince.

Prinsselyke Koning ter hoogsten erven,
Verhoord dog myn Bede met woorden styf,
Wild 't valsche Verraders bloed verderven,
Want van hun komt nimmermeer geklyf;
Maar stigten discoort, tusschen Man en Wyf.

En zo nadzulkhelpk nam hy Oorlog tegen den Heremyt, dien hy dede geven veel Goed om te doen bouwen een kerk, ter eere Godes, en ter gedagtenis van de kinderen die daar opgevoed waren, ende toen kwam hy ook wederom om te volbrengen den dag van kampen, die geordineerd was tusschen den Jongen Helias en den valschen Verrader.

Hoe de Koning kwam uit de Gevangenis, en hoe de Koning ordineerde Helias te bevegten, zynen Vyand.

Als de koning nu de waerheid van den Heremyt gehoord had, zo zette hy de koningin in blyheid, en in meerder eere en liefde als zy ooit te voren geweest was. Zy mogt gaen waer zy wilde, als onschuldig bevonden zynde, waer voor zy Godt Almagtig dankte, en al 't volk was zeer verblyd, en loofden God eendragtig. Daerna deed hy Matabrune gevangen zetten, en liet hem bewaken door vier dienaers, Daerna liet hy tot zich komen den Verrader Macharis, dat hy zich bereyden moest om tegen zynen zoon Helias te vegten, die van Godt gezonden was, om te bewaren de regtvaerdige zaken van Beatris. Hy deed nu zynen zoon verkleden zoo als dat behoorde. Macharis was verschrikt dat hy vegten moest, om dat zyne zaken valsch waren, en ook om dat Beatris vry gelaten was en Matabrune gevangen; nogtans hield hy zich als of hy gelyk had. En aldus kwamen zy beyde op het kampveld, daer veelen Ridders en Heeren by een waren, en men dede hun beyden Zweeren dat elk voor zich zelven meende goede twistzaken voor te hebben, toen werden zy tot den stryd geoordeeld, en daer was veel volk vergaderd om het eynde van dien stryd te zien, en de koning met Beatris, waren daer ook tegenwoordig en andere groote Heeren. Nu reden zy in het Perk, daer Helias zeer ryk gekleed in kwam met veelen Edelen, en met een zeer blymoedig hart hebbende de Gratie Gods; en Macharis kwam ook in het Perk, doch hy was zeer angstvallig, daer hy wist dat elk een goed hart tot Helias had. Nu zeyde Macharis, komt op my aen verwaende Jongeling! ik zal zien wat uwe kloekheid tegen my vermag. Helias zeyde: wat valsche Verrader! ik ben zeer verblyd dat ik u hier zien mag, want ik kome ootmoedig tot u in den naem des Heeren, om openlyk te stryden en om myn Moeders zake geregtvaerdigen

Digitized by Google

rentelyk te behoeden / die gy zo Verradelyk beschuldigt hebt / daer zal ik aen u voldoen den Wille Gods. Aldus zo zyn zy vergaderd / ende hebben de Lancie geveld / en de Peerden zo sterkelyk doen lopen / dat den Jongen Helias den Verrader dede huppen metten Paerde ter Aerden / waer af Macharis zeer verwonderd was / ende zeyde: Ha! Jongeling wildy u Jonkheyd op my toonen met magt / zo zuldy dat gevoelen de magt van mynen Arm. Doen zeyde Helias: Ik ben des te vreden / komt my kloekelyk ende vroomelyk aen.

Doen den Jongen Helias ende Macharis hun Lancien lieten sinken / zo meende de Verrader verradelyk Helias te geraken / ende nam hem in 't onbedekt / zo dat hy hem een luttel kwetste / dat daer Bloed uyt kwam. Als Beatris dat zag / werd zy verbaerd / ende Bad Godt dat hy haeren Zoone wilde by staen / ende helpen hem die de regte zake bestreed / ende zeyde:

Vader, Zoone, Heilige Geest, en Waaragtig Godt,
Die victorie gaaft de kinderen van Israël,
Tegen Pharao, dieze onregtveerdig hiel in 't slot
Als gevangen, verleend der Gratien-lot,
Van victorien mynen Zoone in 't gekwel,
Den verrader te brengen, wiens valsch opstel,
Tegen my opponeerd om myn diffamatie,
Gy hebt hem my gezonden uit liefde snel,
Dus bid ik u Heere te dezer spatie,
Om victorie te krygen, zend hem gratie.

Jont hem gratie tot dezen tyden,
Dat bid ik u met knien geboge ootmoedig,
Door u Passie ende bitter lyden,
Dat gy voor ons leed, om ons te verblyden,
Aan den heiligen Kruisse met wonden bloedig,
Wiens vierige liefde uit minnen goedig,
Nooit niemand en liet blyven in tribulatie,
Die in u betrouwe ter beden spoedig,
Ik betrouwe in u, ende bidde zonder falatie,
Om victorie te krygen, jont hem gratie.

Ik bidde u ootmoedig, buigende ter aarden,
Behoed myn Zoone voor verraders treken,
Die hy regtveerdiger zaken nu gaat aanveerden
Den kamp, om my te beschermen van onweerden
O Heer! en laat u hulpe aan hem niet gebreeken
Maar laat de conformatie op hem leke
Die contrarie myn Eere spreeken,
Doet van myne Zoonen vlien alle turbatie
Om victorie te krygen, jont hem gratie.

Prince.

Victorieus Prince wild hem gratie jonnen
Alle die regtveerdigheid beminnen,
Want alle victorie is in 't kruisse begonnen,
Onder den schild bedekt dog naar bevinnen,
Mynen Zoonen Helias Koning der Seraphinnen,
Dat bid ik ootmoedelyk in myn oratie,
Hoed hem van bedrog der verraders vinnen,
Niet anders en begeer ik in de eerste statie,
Om victorie te krygen, jont hem gratie.

En van dezen streek was 't Volk al verwonderd / die haer hoope hadden op den goeden Jongeling / maer Godt en wilde hem niet verlaten. Ende als Helias hem gewond voelde / dede hy als een Edel Ridder / als hy zyn Bloed zag / zo nam hy een kloek Herte / ende riep: O gy Verrader! meen dy my zo te verraden / is 't u niet genoeg dat gy myn Moeder meende te Verraden / en meend gy haeren Zoone ter dood te brengen: maer ik hope u zo te krygen by den hulpe Gods / dat ik niet wederkeeren en zal / of hebben u verwonnen / ende zyn doe op malkanderen gekomen / ende Helias stak Macharis den Helm af / en ontdekte hem zyn Hoofd. Doen sloeg hem Helias metten Zweerde dat hy geen Lid en konde geroeren / daerna keerde Helias hem om en sloeg hem zynen Arm af daer hy 't Zweerd in had / ende als de Verrader hem verwonnen zag / zo gaf hy hem op in Helias handen / en zeyde; Och Jongeling gy hebt my verwonnen! ik geve my op in uwen wil. Ende ik bezweer u by den Almagtigen Godt dat gy my zegt wie dat gy zyt. Doen zeyde Helias: Ik ben des Konings Oriants Zoon / van zyner getrouwe Koninginne Beatris / ende ben hier gekomen om

Digitized by Google

om te beschutte myn Moeder / tegens u ende al haere Vyanden. De Verrader zeyde / Och Edele Zoon! neemt my gevangen / ende vergeeft my myne misdaed. Helias zeyde ô valsche Verrader! ik zal zien 't eynde van uwen leven / eer wy uyt dezen Kamp scheyden. Macharis zeyde / Ik bid u laet my leven / tot dat ik bekenne de waerheyd van der Verraderyen die u Moeder gedaen is / ende hare Kinderen / ende ik zal u zeggen den Goutsmit die de Ketenen heeft / die uwe Broederen ende Suster afgenomen waren / als zy verkeerden in Zwanen. Als hem Helias dus hoorde spreeken / zo liet hy hem nog leven. Doe kwamen de geene die daer geordineerd waren / om 't regt van den Kamp te wyzen / ende zy wezen voor regt Heliam den Kamp gewonnen te hebben / ende zynen Vyand t' onder gebragt by der hulpen Gods. Doen zeyde Helias: Doet de Koning myn Vader komen met myn Moeder / ende metten Heeren / om te hooren de Verraderye van Macharis ende Matabrune / die ze op gesteld hadden tegen myn Moeder ende haer kinderen. Aldus kwam de Koning en de Koninginne in 't Perk van den Kamp metten Edelen. Doe vraegde de Koning: O Macharis; zy dy verwonnen? ende begeer dy u op te geven in de Handen van mynen Zoone Helias / die my Godt hier gezonden heeft? Doen zeyde de Verrader Macharis: Ja ik geve my op uwen Zoon / ende ik weet wel dat nooyt kwaed ongewroken en bleef / ende niemand en mag wederstaen den Wille Gods. Maer ik Bid u om genaden ende ik zal zeggen alle deze Verraderye en de geschiedenisse / ende dan doet met my uwen Wille. De Koning zeyde: 't Is wel gezeyd. Doen zeyde Macharis: 't Is waer dat Matabrune u Moeder haer beryde met my van 't geene datze gedaen heeft. Ende zy gaf eerst te verstaen uwer Koninginnen / die hier tegenwoordig is / dat zy ontvangen had zeven kleyne Honden / maer weet dat 't gelogen is / want zy bragt ter Waereld zeven schoone Kinderkens / ende bragten elk een Silveren Keten om den Hals / maer Matabrune meende deze te dooden / door een van haren Dienaren geheeten Marcus / die dat niet en dede / maer lietze in een Bosch / zo 't u Zoone gezeyd heeft / ende als 't Matabrune verhoorde / stak zy zelve hem zyn Oogen uyt / die nog blind is / ende daer na zond zy van haren Dienaers om die te dooden / maer zy en vonden maer zes Kinderen / die zy haer ketenen van den Halze namen / ende terstond verkeerden zy in Zwanen / van deze zes ketenen dede Matabrune een Nap maken / daer u de Goudsmit wel meer af zeggen zal. Ende dat ik zeyde dat zy u / en u Moeder vergeven wilde / dat bekenne ik hier voor u allen datze dat niet en dogte. Ende als hem de Koning dus hoorde spreeken / Weende hy ende omhelsde vriendelyk de Koninginne / ende zeyde: Myn Lief ik heb u groot ongelyk gedaen / maer vergevet my / ik hebe 't onweetende gedaen / 't welk my leed is. Doen zeyde Beatris: ik vergeef 't u geerne van goeder Herten / want ik weet wel dattet u leed is. Ende doen gingen zy met haren Zoon Helias; dankte God van der Victorien die hy gehad hadde / ende ook al de Edellieden en Vrouwen / met den Gemeente en maekten groote Feeste / om dat de Koning en de Koninginne in goeder liefden verzaemt waren. Ende by den Geboden des Konings werd den Verrader gehangen aan de Galge / na zyner verdienste.

Hoe

Hoe de Koning Oriant dede halen den Goud-smit die de vyf Zilveren Ketenen gebragt waaren.

Doen den Kamp gedaen/ ende de Verrader gedood was/ zo keerden den Koning ende de Koninginne ten Hove met haeren Zoone/ daer hun groote Eere gedaen werd/ ende wierden eerlyk in gehaeld van den Bisschop ende zynen Staete/ des anderen Daegs hieldeze Processie generael/ God dankende. Daer na hiel de Koning open Hof/ met groote Tornoyen ende veel geneugte. Ende naer deze Feeste werd gehaeld Matabrunes Goudsmit/ om de waerheid te weeten van de Silveren Keten/ daer hy eenen Nap af zoude maken/ ende de Goud-smit bragt de vyf Silveren Keten/ ende den Nap die hem overgeschoten was van de andere Keten/ ende gaf ze den Koning/ ende zeyde: u Moeder bragt my zes Silveren Ketenen/ om te maken eenen Nap/ maer als ik d'eene Keten smelte/ wierdze zo zwaer van Silver/ datze alleen woeg tweemael zo veel als de zes Ketenen/ waerom ik den Nap mette andere ketenen eerlyk bewaerde in myn Koffer/ die ik nu brenge/ ende is 't dat ik hierom tegen uwe weerdigheid misdaen hebbe/ zo wil ik 't geerne beteren. De Koning zeyde: gy spreekt wysselyk als een getrouw Man/ alle ding is vergeven. Dus nam de Koning en de Koninginne de ketenen en kustenze/ ende zy beklaegden zeer hun arme kinderkens/ die in Zwaenen verkeerd waeren. Daer na kwam Marcus die Matabrune zyn Oogen uytstak/ ende als hem de Koning zag/ vraegde hy hem waer hy aen de Blindheyd gekomen was? Eylatie zeyde Marcus: dat heeft my u Moeder gedaen. Waerom zeyde de Koning? hy zeyde; doen u zeven kinderen gebooren waeren/ gaf zy my die om te dooden/ ende dede u verstaen dat u Edele Koninginne hadde gebaerd zeven Honden. Ende doen kwam ik in 't Bosch daer ikze leyde op myner Mantel om die te aenzien/ en zy sloegen op my haer Oogen/ zo dattet my deerde/ al zoude ik myn Lyf verlooren hebben/ ik en hadde hun niet konnen misdoen/ ende nog was 't my leed dat ik daer toe gedwongen was/ dat ikze daer laten moeste. Ende doen zy wist dat zy nog leefden/ ende dat ik haeren valschen Wille niet volbragt en had/ zo stakze my zelve de Oogen uyt. Ende als hem Helias hem had hooren spreeken/ had hy entfermen op hem/ ende bad ootmoedelyk tot God/ ende zeyde:

O klaar ligt des Hemels gezigte,
Die een fondament zyn van alle ligte,
Als gever des ligts, hier ligtende klaarlyk,
Die den blinde op den wege gaaft zyn gezigte,
Die zyn nooddruft bad by noods gewigte, (lyk,
Want blind-man arm-man, zeid men eenpaar-
Verleend dezen armen blinden in lyden zwaar-
Die oorzake is Heere, om myns behouwen, (lyk,
En daarom is blind gemaakt gevaarlyk,
Ik bid u ootmoedelyk Heer uyt trouwen,
Geeft hem zyn gezigte, lost hem van rouwen.
Ik en twyffel niet Heere ten is in u magt,
Dus toond aan hem u Godlyke kragt,
Op dat uwen lof worde gezien,
Want valschelyk is deze gebragt,
Ter blindheid, daar hy luttel op had gewagt,
Dus by gratie Heere, verleene hem 't zien,
Dat bid ik ootmoedig met geboogе knien,
Laat dan van der genade op hem douwen,
Ende doet de duisterheyd van hem vlien,
Want de blindheyd komt by myner schouwen,
Geeft hem zyn gezigt, lost hem van rouwen.
Deugdelyk werk, zamen deugdelyk loonen,
Dus bid ik u Koning boven alle throonen,
Wild dezen 't gezigte weder geven,
U Goddelyke kragt en gratie wild hiet toonen,
Op dat hy mag zien om een verschoonen,
Zo hy voormaals dede, vry los van sneven,
Wild myn bede aanhooren, ó levende leven,
Ik zal u voort dienen in elker bouwen,

Digitized by Google

Na dezelve magt die my mag aankleven,
Dus bid ik u Heere! zonder verkouwen,
Geeft hem zyn gezigt, lost hem van rouwen.
Prince des Hemeis en der Aarden mede,
Ik bid u hertelyk aanhoord myn bede,
Laat dezen blinden u gratie ontvouwen,
Ontslaat hem van de blindheyd ontlede,
Die hy om mynent wille heeft, zonder flouwen,
Op dat u glorie te deer werde ontvouwen;
Geeft hem zyn gezigt, lost hem van rouwen.

Als Helias zyn Gebed gedaen hadde/ zo tekende hy Marcus Oogen met eenen Kruisse/ die terstond by der gratien Gods wel zag/ waer af de Koning en al 't Volk hem verwonderde/ en dankten Godt met Marcus. En Matabrune die gevangen zat/ gaf den knegten die haer bewaerden zo veel te drinken dat zy in slaep vielen/ ende zy brak uyt/ ende ging op een Casteel Mombrunt geheeten/ om haer te bevryden voor ongevalle/ dat zy zorgde haer nog toe te komen om haer Verraderije/ en de knegten die Matabrune bewaerd hadden/ wierden deerlyk gepynigt: Daer na bad Helias zyn Vader/ dat hy hem wilden geven de Silveren Ketenen van zyn Broeders en Suster/ 't welk de Koning dede. Doen zwoer hy niet te rusten/ voor hy hadde gevonden zyn Broeders en Suster/ die in Zwaenen verkeerd waeren. Maer Godt wilde nu zyn magt toonen/ want in het water dat om 't Slot liep/ wierden terstond zes Zwaenen gezien van al 't Volk. Ende als Helias ze zag/ riep hy terstond zyn Vader en Moeder/ en zeyde: komt hier en aanziet u andere kinderen myn Broeders en Suster/ die hun vertoonen/ daer komenze by der gratien Godts in de Rivieren van uwe Paleyze. Terstond kwam de Koning met de Koninginne van den Hove/ metten Edelen om de Zwaenen te zien. Ende als zy nu zagen dat Helias tot hun kwam/ zo maektenze wonderlyke Feeste in 't Water. Ende Helias kwam op den Oever/ ende zy kwaemen by hem vliegen/ ende hy streekze over hun Pluymen. Doen toonde Helias de Zwaenen de Silveren ketenen/ ende doe stelde zy hun in ordinantie voor hem. En daer na dede hy de vyf Zwaenen de ketenen aen den Hals/ en terstond waeren ze verkeerd in haer Menschelyke forme/ ende zo by Miraculen vertoonden daer vier Zoonen en een Dogter. En de Koning en Koninginne liepen haer kinderen tegen om hun te kussen ende te omhelzen. En als de vefste Zwaen zag/ dat zy al haer Menschelyke forme hadde/ ende hy niet/ om dat zyn keten gesmolten was/ zo bedreef hy groote jammer/ als of hy alle zyn Pluymen uyt getogen zoude hebben. Als dit Helias zag/ zo weende hy zeer ende vertroostie de Zwaen zynen Broeder/ ende zeyde: Myn lieve Broeder hebt patientie/ en wild u niet verslaen/ ik wil God ootmoedelyk voor u Bidden/ dat ik u nog zal zien tot een Edel Ridder. En de Zwaen neygde metten Hoofde nederwaerds/ als hem dankende/ en alle die dit zagen hadden medenlyden met hem/ maer Helias troostenze ende zeyde: dat hy nog zoude wederkeeren in zyn Menschelyke forme/ alzo devotelyk zoude hy God voor hem Bidden. En met deze Woorden waer de Koning en de Koninginne wat vertroost. Ende zy namen de andere vyf kinderen/ en bragtenze zeer eerlyk ter kerken/ ende dedenze Doopen/ en de Dogter werd geheeten Rosse/ ende de Zoone hebben nog namaels geweest vroome Ridders/ ende bemind als Gode. Daer na werden zy gebragt van der kerke ten Palleyze/ daer groote geneugte ende vrolykheyd was. Ende elke kwam daer om te zien de groote Miraculen.

Digitized by Google

Hoe den Koning Oriant zyn Ryk over gaf aan zynen Zoon Helias, die hy dede Kroonen.

Na alle deze dingen / als de Koning Oriant zag de groote Gratie / die Godt op zynen Zoone Helias toonde / zo dede hy tot hem komen zyn Heeren ende Baroenen / en dede daer by komen zynen Zoone Helias / en zeyde: Myn Zoon! ik ende al myn Heeren zien wel dat gy vol zyt van der gratien Gods / als 't blykt by Miraculen die u geschied zyn door uwe Gebeden / waerom ik u over geve alle myn Ryk / ende maek u Koning van alle myne Landen / en ik wil dat men uw eere en bystand zal doen / zonder wederzeggen. En tot teken dat 't my zo believt / ziet de krone van den Rylie die ik op u Hoofd stelle / en geefze u als Koning in tegenwoordigheyd van alle myne Heeren. Helias zeyde: ik danke u Vader / al en ben ik niet magtig te regeeren dit Land / maer om dat 't u alzo belieft / zo en wil ik daer niet tegen zeggen. En Oriant zeyde: ik geve u myn Moeder Matabrune t'uwent wille / om de groote overdaed die sy u Moeder gedaen heeft / ende sy is nu op een van haere Sloten / dat genaemt is Mombrant. Aldus stelle ik dese saken in uwen Handen / om Justitie te doen na regten maer ik en wil der niet by wesen. Helias seyde: wel Heer Vader als 't u belieft / ik sweer by der waerheyd / ik en sal niet rusten / of ik en heb 't Slot gewonnen / ende ik sal Justitie doen over haer / die met groten onregt ende ongelyk heeft willen verraden / myn Moeder ende alle haer kinderen.

Hoe den Koning Helias 't Slot bestormde, daar Matabrune zyn Grootmoeder was, ende hoe hyze dede verbarnen.

Na dat Helias tot Koning gekroond was so nam hy met hem 3000 Voetboog-schutters ende 2000 Glavien sonder 't Voet-volk / en daer waeren 500 Gravers / die gesteld waren by 800 Edele Ridders / en so trok hy van Lilefoort beseyde 't Slot Mombrant / en bestormde 't so geweldiglyk dat hy 't won / ende daer binnen kwam. Ende den Koning Helias riep dat elk wel toe sage / dat de valsche Matabrune niet en ontliep. Dit hoorde de kwaede Vrouwe / ende liep op den Tooren van 't Slot / met wat Volk / ende maekte haer sterk / en meynde haer te beschermen en te bevryden / maer de Koning overliep de Tooren daer hy Matabrune heeft gevonden / ende hy greepse / ende wierpse ter Aerden / en seyde: Ay! valsche Vrouwe / hoe hebt gy myn Moeder willen verraden / ende ons so veel verdriet aengedaen / ten waer ter eeren Gods / ende door d'eere des Bloeds daer ik van gekomen ben / gy soud van myn eygen handen sterven. Doen en wist Matabrune niet wat te seggen / anders dan dat mense leyden soude tot haere Zoone Oriant / maer Helias seyde: dat sy hem niet meer sien en soude / en hy gaffe in de handen van syne Dienaeren / en hy dedese setten aen een Staek / en liet Hout en Stroo brengen / om haer te verbernen / als sy verdiend had. Als nu Matabrune sag datse sterven moeste / so overpeynsde sy haer kwaed met rouwe / ende riep Heliam / en seyde: myn kind ik Bid genade / ik beken dat ik de dood wel verdiend hebbe / want ik u Moeder valschelyken verraden had / en seyde: dat van haer waeren gekomen seven Honden / maer zy Baerde

de seven kinderen/ maer by mynen vel-sehen wille dede ik se versenden om te dooden/ maer Godt heeftse behoed. Ook seyde ik/ datze had willen vergeven den Koning Oriant en my/ 't welk sy noyt en dagte/ hierom is 't wel regt dat ik sterve/ ik hebt wel voor Godt verdiend/ en ik bidde/ dat hy 't my wil vergeven/ en den dood die ik sterven moet/ wil keeren tot vergiffenisse van myne zonden/ ende ik Bid u dat gy 't my ook vergeven wild/ want ik sterve gewilliglyk/ en vergeven u myn dood. Doen zeyde Helias: Ik vergeef u al myn deel/ nogthans so sul dy sterven by Justitien/ Bid Godt dat hy 't u vergeven wild. Doen wierd daer Hout ende Turf om Matabryne gestookt/ ende het vuur daer in gesteken/ aldus werdse Verbrand om haer Misdaed. En als de Justitie gedaen was/ is Helias weder gekeerd te Lilefoort/ daer hy eerlyk ontfangen wierd/ ende gaf syne Moeder te kennen dattet geschied was/ ende seyde: myn Moeder verblyd u/ want gy syt gewrooken van de valsheyd van Matabryne/ die ik heb doen verbernen om haer kwaed. Doen seyde Beatris: myn Beminde Zoon ik danke u seer: Jesus willet haer vergeven. En na desen bleeben sy by malkander in goede payse/ waer af 't Volk verblyd was.

Hoe de Zwaan, Helias Broeder, hem vertoonde in de Riviere voor een Schip.

Als Helias een wyle tyds syn Ryk van Lilefoort beseten had in goede vreden/ so sag hy uyt den Venster van den Palleyse/ en sag de Zwaen syn Broeder. En dese selve Zwaen was in 't Water voor een Schip dat hy te Lande bragt/ als om te ontbieden syne Broeder Helias. Als Helias dit sag/ seyde hy in hem selven: Dit is een teken dat my Godt send/ om my te kennen te geven/ dat

dat ik soude gaen met dese Zwaen/ die my geleyden zal in eenig Land om Eere te verkrygen. Met dit opsett ende ingeven van Godt/ so vergaderde hy syn Suster ende Broeders/ ende kwam tot syn Vader ende Moeder/ en seyde:

Myn beminde eerweerdige Vader,
Deugdelyke Moeder ende Broeders allegader,
Lief Zuster en al myn Vrienden t'zamen,
't Is noodlyk dat ik uyt goeder adere,
Minnelyk oorlof neme, weest druks ontladere,
Bid God dat hy my hoed van blamen,
Want myn Broeder de Zwaan naar Godlyker ramen
Komt my halen in een Schip dat hy heeft gebragt
Aan 't Land daar hij zonder beschamen,
Verbeyd, zo gy zien mogt hoe hy wagt,
Dus de Koninglyke Kroone, Vader hoog geagt,
Die gy my van Lilefoort hebt gegeven,
Die stelle weder geheel in uwe handen,
Ende in uwe handen, Vader verheven,
Ik neeme aan u alle oorlof die 't hoord of ziet
Ter liefde Gods t'reyzen daar hy het gebiet.
By de bewyzing van myn Broeder de Zwaan
En ter eeren Gods peyns ik te bestaan
Dees reize, want ik my betrouwe boven maten,
In God, al heeft hy myn Broeder in gedaan
Van den Zwaan gelaaten, ik hoope nog t'ontfaan,
By kragt zynder hulpen troost by maten,
God heeft een ligt in dees gedaante gelaten,
Om my in eenige goede Haven te leyden,
Daar ik zynen weerdigen wille uyt Caritaten,
Een goeden vrugt mag doen, dus willen wy scheyden.
Adieu Vader, adieu Moeder, ten baat geen beyden,
Adieu Broeders, adieu Suster, adieu Beminde,
Adieu Vrienden geweene, adieu met schreyden,
Adieu al te zamen die ik hier vinde,
Hier mede ik my op de vaart bevinde,
Ik beveel my in u gebed wat geschied,
Ter liefde Gods, reyzende daar hy 't gebied.
Beminde Broeder de Zwaan ik ben bereed,
Ik en twyfel niet of de hoog Gods geweld,
En heeft u ons gelaten by gratie gereed,
Om zonderlinge zake die hy alleene weet,
Ende dat gy myn leyds-man wezen zal:
Myn hoope ende wille is vast gesteld,
In Gods wille zonder eenige cesseren,
Want zyn kragt is grondeloos ongesteld,
Wil hy my helpen, wie zal my deeren,
Niemand, zo schrifture zal declareeren,
Hier op stelle ik myn hoope al,
Den vyand nog menschen en mogen my niet
Beletten van my des nog gebeuren zal:
Dus by der Goddelyke gratien toeval,
Ben ik gewillig naar myn gebied,
Ter liefde Gods, reyzende daar hy 't gebied.
Prinsselyke Koning in wiens handen,
Staan alle Provintien, Steden en Landen,
Wil my bewaren ende den Zwaan mynen broedere,
Beschermer ons van schaden, ende van schanden,
Ende den Koning van Lilefoort ende Waranden,
Myn beminde Vader, ende ook myn Moedere,
Ende alle myn Broeders, ende Suster voedere,
Wij nemen oorlof welk is een droeve lied,
Ter liefde Gods, reyzende daar hy 't gebied.

Als Helias dat gezeyd had/ kuste hy se alle/ ende nam deerlyk oorlof. Doen dede hy brengen sijn Harnas ende Silvere Schild daer in stond/ een dubbel Gouden Kruys. Daer na kwam Oriant syn Vader/ ende gaf hem eenen Hoorn/ en seyde: bewaerd wel dese Hoorn/ want al de geene die hem luijde blasen/ die en mag geen letsel nog schande gebeuren bij der hulpen Godts. Nu Bid Godt ootmoedelyk dat hy u geve te reijsen/ ende weder te keeren met vreugde en met eeren. En de Zwaen riep seer wonderlyk drye ofte vier reijzen/ daer sij alle af verwonderd waeren. Doen ging Helias terstond met al zyn Vrienden na 't Water daer de Zwaen was. Ende als de Zwaen hem sag/ speelde hij met syn Vleugelen op 't Water/ regt of hy hem wellekom heete/ en hij gebenedeyde daer de Zwaen. Ende de Zwaen neygde hem metten Hoofde/ ende dede hem reverentie. Maer den teyd die van Godt geset was/ en was nog niet vervuld om hem te verwandelen in syn menschelyke forme/ om eenige groote toekomende sake. De Koning en Koninginne beweenden hun kind seer/ als sij haer Edel Bloed verwandeld sagen in een Zwaen. Al-

Digitized by Google

dus is Helias in 't Schip gegaen/ ende nam oorlof aen al de Vrienden/ die seer droevig waeren/ om dat hy weg reysde in vreemde Landen/ by geleyde van de Zwaen. Doe stelde hem de Zwaen voor 't Schip/ ende dedet vlieten op 't Water/ ja also dat in korten stond waeren verre van Lilefoort/ ende sy geleyde het Schip van Rivier tot Rivier/ ter plaetsen die van Godt geordineerd was om te hebben een Wyf/ van welke sonde komen een schoone Dogter/ die sonde voortbrengen drie zoonen/ waer af dan gesterkt zoude worden 't kersten Geloove/ waer van de eerste was Godevaert van Billoen/ die daer na zoude verkrygen ende bezitten 't Koningryk van den H. Lande van Jeruzalem. De tweede Broeder was Boudewyn/ die dat zelfde Koningryk zoude bezitten na hem/ en de derde was Eustachius/ die een groot Prinsse was/ maer geen Koning gelyk de andere twee/ om dat hy geen ander Vrouwen Borst zoogde dan zyn eygen Moeder/ alzo dat hier na nog zal verklaerd worden.

Hoe de Grave van Frankenborg valschelyk beklaagde Clarisse voor Keyzer Otto d'Eerste, in 't Parlement te Nimmewegen, ende hoe den Ridder metten Zwaan te Nimmegen aankwam.

Hier wil ik 't laten van den Ridder metten Zwaen Helias/ die nu reyst na Nimmegen by den Keyzer om te beschermen de Hertoginne van Billoen/ als volgt. Den Keyzer Otto van Almanien/ d'Eerste diens Naems/ onder hem houdende 't Land van Ardennen/ van Lukk ende Namen/ die hiel zyn Parlement te Nimmegen/ ende alle die ongelyk gedaen werd/ kwamen voor den Keyzer om regt te hebben/ zo geviel dat den Grave dede voor 't Recht roepen door den Keyzer/ de Hertoginne/ ende hy wilde haer onregtelyk onterven/ ende hy zeyde valsheyd over haer. Als nu den Raed des Keyzers vergaderd was/ zo vertoonden hen de twee Partijen voor 't Recht. Doen dede de Grave zyne zake open/ ende beloog de Hertoginne onregtelyk/ ende zeyde: datze had doen vergeven haeren Man/ ende dat haer Man was over Zee geweest zonder wederkeeren dry Jaer lang/ binnen welke tyden zy Gebaerd hadde een Dochter/ en dat die t'onregt gewonnen was/ ende datter Land van Billoen gekomen was van zyn Vaderlyke Erve/ waerom hy zeyde voor zyn regt dat de Hertoginne niet en mogt behouden dit Hertogdom/ als voor haer Duwarie van haeren Man/ nog desgelyks haer Dogter/ als onregtig oor van dezen Hertogdom/ want sy onegt is/ dit wilde hy maer doen om het Hertogdom te bezitten als geregtig oor van synen Broeder den Man der Hertoginne. De Hertoginne antwoorde zo sy best konde/ ende sy ontkende al dat haer ende haer Dochter op geleyd was/ ende sy seyde: dat hy haer Eere gekwetst had/ ende meende daerom regt te hebben van der schanden/ ende ongelyk die hy haer op leyde. De Keyser seyde: Vrouw deze schandelyke stukken syn saken om u te dooden/ is 't dat gy daer niet tegen en syt/ aenzien dat hy 't toonen wil. De Grave seyde: Heere in bewys der waerheyd so geve ik myn Handschoen om te wederstaen/ ende daerom te kampen/ dattet so is so ik geseyd heb/ waerom sy der dood schuldig is/ ende en mag 't Hertogdom niet besitten. Doen seyde de Keyzer: gy ziet wat gy doet: waerom ik hem niet wederseggen en mag/ hierom soekt eenen Ridder om te kampen/ ende om te regt te houwen dat gy hem ontkend/ en ik sal u Dag en

Digitized by Google

en Tyd geven om u beste te doen. De goede Vrouwe zag al om/ ofte ymand waer die voor haer kampen wilde/ maer zy en vond niemand/ hierom zogt zy troost aan Godt om haer te helpen in haer regt. Aldus waeren de Grave en de Hertoginne ingebinge voor 't Parlement des Keyzers tot Nimwegen in Gelderland: alwaer de Edele Ridder Helias t' Schepe aenkwam/ by geleyde van de Zwaen/ ende hy bliest zyne Hooren die hem zyn Vader gegeven hadde/ zo dat zy 't alle hoorden die by den Keyzer waeren/ en zy zagen ten Vensteren uyt/ en men zag een Zwaen een Schip voort trekkende/ daer Helias in stond wel gewapend/ als een vroom Ridder toe behoorde. Als hen de Keyzer te Lande zag komen/ was hy verwonderd; want hy zag terstond de Zwaen metten Schepe weder keeren/ doen 'er de Ridder uyt was. Doen verbood hy den Ridder voor hem te komen/ ende de Hertoginne zag hem ook komen/ en vertelden haer Dogter eenen Droom/ ende zeyde: ô mijn lieve Dochter hoord: Dezen Nagt heeft my gedogt dat ik dingde tegen de Grave/ ende dat ik veroordeeld was ter dood te verbernen/ maer daer kwam een Vliegende Zwaen/ die Water bragt om 't Vyer te blusschen/ ende uytten Water kwam een Visch/ dien ontzag men alzo/ dat elk daer af beefde/ daerom ik geloove dat dezen Ridder my zal verlossen van der dood. Ende Helias groette Heuzelyk den Keyzer/ ende de Keyzer hem weder/ hem vragende hoe hy daer gekomen was. Doen zeyde Helias: Ik ben een arm Ridder van avontuuren om u getrouwelyk te dienen/ hadde my myne dienst van doen. De Keyzer zeyde: zyt gy een Ridder van avontuuren? zo heb dy 't hier gevonden/ want ziet hier de Hertoginne van Billoen met haer Dogter/ die heeft de Grave van Frankenborg beschuldigt met een oneerlyk stuk/ zonder genoeg ter dood/ ende dat om haer jonge Dogter t'onterven/ ende is 't dat zy niemand en vind die voor haer kampt/ om haer regt te beschermen tegen hem alzo hem de kamp beroepen heeft voor al dit Volk/ zo moet zy den dood sterven/ ende 't Hertogdom van Billoen zal den Grave toe komen: hierom indien gy voor haer kampen wild/ en gy den Grave verwind/ zo zal ik haer wederom vredelyk stellen in haer erve/ ende gy zult hebben haer Dogter ten Houwelyk. Als Helias den Keyzer had hooren spreeken/ aen zag hy de Hertoginne/ die hem dogt te zyn een eerbare Vrouw/ en zag de Schoonheyd ende wezelykheyd van der Dogter/ die hem wel beviel/ ende bad den Keyzer dat hy alleen wat spreeken mogte met de Hertoginne/ dat hem geschiede/ doen nam hy de Hertoginne alleen/ ende zeyde: Vrouwe is 't dat u believt/ zo zult gy my zweeren de regte waerheyd/ ende ik zal heden een getrouwe Dienaer wezen in u zake. Zy zeyde: O Edel Ridder! ik zweer u by den levenden Godt/ dat ik u de waerheyd zegge. Doen zeyde Helias: Vrouwe by den Eed die gy my gedaen hebt/ zyt gy niet schuldig dezer zaken; doen zeyde zy/ Neen ik/ Godt moet uyn ontfermen/ mijn Ziel ontfermen/ heb ik 't ooyt gedagt/ daer ik mede beschuldigt ben. Doen zeyde Helias: Vrouw zo heb dy dan gevonden een Campioen die u Eere bewaren zal/ en ik zal dezen Dag uwen Vyand t'onderbrengen.

Hoe Helias Kampten tegen den Grave van Frankenborg, die hy verwon.

De Edel Ridder metten Zwaen kwam weder totten Keyzer/ en zeyde: Heere doet komen ten Perke den genen die deze Vrouw beschuldigt/ om die te onte-

eeren ende te doen dooden / want ik ben gereed tegen hem te slaen. Ende als hy dit gezeyd had / zo kwam de Grave / en zeyde: Vriend: wat begeert gy / gy toond u zeer moedig / dat gy u zo geerne wild onderwinden een zake die uw niet aen en gaet. Helias zeyde / ziet daer mynen Handschoen / ik leverze u om de Eere Godts ende om de minne van die Edel Vrouwe / zult gy dezen Dag zien wat een Ridder van avontuuren doen kan. Ende de Grave nam den Handschoen / ende terstond werd den kamp gesteld van den Keyzer / die een Eed van hun beyden ontfing / ende vraegde wanneer zy kampen wilden. Doen begeerde Helias den Dag terstond / dat hy consenteerden / ende den Grave en dorstet niet ontzeggen van schanden / en 't perk werd gereed gemaekt. Doen kwamen de Campioenen / ende Helias nam zynen Silveren Schild metten dubbelen kruisse / ende de Grave kwam ook wel voorzien / ende daer waeren tegenwoordig de Keyzer ende zyn Heeren / ende de Hertoginne / ende haer Dogter / ende nog meer andere met haer. Ende als de Hertoginne ende haer Dogter zagen komen haeren Campioen Heliam / zo baden zy Godt dat hy hem helpen wilden / en Victorie verleenen tegen haeren Vyand / na haer goed regt. Doe kwamen zy aen malkanderen / zo dat zy beyde hunne Lantien braken. En doe vogten zy metten zwaerde / zo dat hem de Grave niet meer verweeren en mogt / maer de vroomen Helias hoopten altoos in Godt / als de geene die regtelyk kampte. En de Grave bad Heliam / dat hy hem teyd gave om met hem te spreeken / dat Helias dede / ende de grave zeyde / ô Edel Ridder believet / zo geeft Peys / en mag ik tot mynen regte komen / ik zal u myn Dogter geven metten Lande van Ardennen / dat zeer vrugtbaer is. Doen zeyde Helias: meend gy dat ik 't Verraedschap sal volgen dat gy op gesteld hebt? en liet my liever ontleden van Lit tot Lit / hierom en seg er niet af / want van my en suldy geen ontfermen hebben / en ik beloof Godt die my gesonden heeft / dat ik de Hertoginne verlossen sal / van alle verraderye op desen Dag / en trouwen haer Dogter tegen uwen Wille / adieu verweerd u Lyf. Doe sloeg den Grave Heliam op zynen Regter Arm dat hem 't Zweerd ontviel. Als dit Helias sag / sprong hy van syn Paerd ter Aerden / en nam den Grave en wierp hem met magt ter Aerden / en brak hem synen Schild van den Halse / en nam hem syn zweerd uytter hand. Als de Grave hem verwonnen sag / gaf hy hem op / en seyde: Edel Ridder ik roepe genade / en om Godes-wil beschutter myn Lyf / ik sal u myn Land geven: Helias seyde: O vals Verrader! dus en suldy uit myne handen niet komen / maer ik wil wrecken de Edele Hertoginne en haer Dogter. En dit seggende / vertrief hy syn zweerd dat hy den Grave ontnomen had / en sloeg hem den Kruyn van den hoofde / ende sloeg hem den Hals af. Als de Hertoginne ende haer Dogter dit sagen / dankte sy Godt / dat hy haer Campioen Victorie had gegeven.

Hoe Helias Trouwde de Dogter van de Hertoginne, om dat hy den Grave verwonnen hadde in den Kampe.

DOe de Edele Helias den Grave verwonnen had / so groete hy heusselyk de Keyzer Otto / die hem eerlyk ontfink / en daer na groete hy de Edele Hertoginne / die hem seer dankt van 't geene dat hy gedaen hadde voor haer. En terstond kwam de Keyzer tot den Hertoginne / seggende / Vrouwe ik geve u wederom u Land / ende stelle u wederom in u Eere sonder eenig schuld / also men de waer-

heyd

Digitized by Google

heyd nu bekend: Doe seyde sy: Ik dank u Heer van dien/ en nu geve ik weder myn Land Billoen/ die dat eerlyk gewonnen heeft/ en daer toe geve ik hem myn Dogter die nu voortaen met hem 't Land besitten sal/ want ik wil my begeven in een Klooster/ om Godt te dienen so als ik Godt belooft heb die my bewaerd heeft by desen Ridder. Doen riep de Keyzer/ de Ridder metten Zwaen is nu Hertoge van Billoen/ ende hy sal Trouwen Clarisse der Hertoginne Dogter als hem belooft is. De Ridder was te vreden/ ende des anderen Daegs werd de Bruyloft gehouden in des Keysers Hof te Nimmegen/ daer groote geneugte gemaekt wierd in veel maniere. Ende aldus heeft den Ridder mette Zwaen 't Hertogdom van Billoen gekreegen. En als dese Feeste en geneugte 12 Dagen geduurt hadde/ so nam de Hertog oorlof aen den Keyzer/ ende dede hem Manschap als dat regt was/ ende sy vertrokken te samen na Billoen. Maer als hy onderwegen kwam/ so vond hy veel Vrienden van den Grave van Frankenborg/ die hem seer vreeslyk besprongen/ om te wreeken de Dood van den Grave/ maer hy stelde hem vromelyk met syn Volk te weer/ so dat hy door-reysden tegen syner Vyanden dank/ en kwam so eerlyk in 't Land van Billoen/ daer hy met grooter blydschap ontfangen wierd/ ende daer hield men open Hof een Maend lank voor alle Man/ gaende en komende. Ende syn Vrouwe werd bevrugt/ so datse ter Negenster Maend Baerde een Dogter/ die eerlyk ten Doope gedragen werd/ en Yda werd genoemt/ die daer na was de Moeder van den Edelen Prinsse Godefroy/ Boudewyn en Eustachias/ en dees Dogter wies op in alle deugden/ tot datse groot geworden was. Doen gevielt op een Dag dat de Hertoginne was speelende gereden met haeren Man/ sa vraegde sy hem van wat Lande hy was/ ende van wat vrienden ende Magen/ ende hy en wilde haer daer op niet antwoorden/ maer hy verbood haer dat sy 't hem niet meer vragen en soude/ of hy soude van haer scheyden/ daeromme en vroegse niet meer/ ende sy bleven t'samen in goede vrede ses Jaeren lank. In dien tyde hadde haer de oude Hertoginne begeeven in een Klooster om God daer te dienen.

Hoe Helias liet 't Hertogdom van Billoen, ende van daar scheyde om dat zyn Wyf anderwerf vraagde van wat Land hy was, ende hoe hem den Zwaan weder vertoonde metten Schepe om hem te geleyden.

Als de Hertoginne op eenen Nagt lag by haeren Man/ vraegde sy anderwerf van wat afkomste hy gekomen was/ dat hy nogtans haer verboden had/ maer 't is gelyk men seyd/ dat men de Vrouwen verbied/ dat doense meest: en seyde/ ô Heere ik soude so geerne weeten van wat afkomst gy syt. Als Helias dat hoorde/ so was hy droevig/ ende antwoorde grammelyk/ gy weet wel dat gy 't niet weten en sult/ en ik gelove dat ik Morgen uyt desen Lande scheyden zal/ en ik sal gaen tot Nimmegen om oorlof te nemen aen den Keyser in u presentie van al de Heeren. Doen weende de Hertoginne seer/ ende klaegde 't haer Volk/ en seyde: Eylatie heb ik verlooren 't geselschap van mynen goeden man/ om dat ik te veel hebt gesproken ende heb mynen mond niet konnen bedwingen/ en gink ook tot haer Dogters Bedde/ die de Vader seer beminde/ en seyde dit haer/ die doen tot haeren Vader gink/ jammerlyk Weenende/ en seyde: O lieve Heer Vader! hebt dog ontfermen op myn Vrouw-

Digitized by Google

moeder / en op myn. Epistatie wil hy ons laten wat sal my dan aen gaen? och! sal ik nu blyven Vaderloos in myn jonge Dagen? Myn uytverkoren Vader en wild ons niet laten. Doen dit de Edelman zag vertroostie hyze / zeggende: Myn lieve Dogter en wild zulke rouw niet hebben / want ik zal u ende u Moeder wel bezorgen. Ende 's Morgens stond de Hertog op / droeffelyk Weenende / en hy zeyde tot zyne Heeren: Ik bid u dat gy myn Wyf ende myn Dogter wild geleyden te Nimmegen / om daer eerlyken oorlof te nemen aen den Keyzer / ende dat ik hem bevelen mag al myn zaken die ik te doen heb / want ik en zal nimmermeer wederkeeren. Doen zeyde hy: myn Vrienden / ik beveel u dat gy altyd wilde helpen bewaeren dit Land van Billoen met myn Wyf en myn Dogter. Ziet den teyd is dat ik moet scheyden / want gy zult zien komen een Zwaen / die brengen zal een Scheepken / en zal my geleyden te Nimmegen / ende nog spreekende kwam de Zwaen alzo hy gezeyd hadde / ende hy maekte groot geklypsch / regt of hy Helias riep / ende hy nam ootmoedelyk oorlof aen hun allen / waerom de Edelen zeer Weenden / om dat hy agter liet zyn Wyf en kind dat jammer was om te zien. Ende al de Borgers beklaegden het scheyden van haeren Heere. Ende de Edele Helias gink t'Scheepen / daer de Zwaen groote blydschap om maekte / want den teyd naekte dat hy zoude weder keeren in zyn menschelyke forme / ende zyn zo gescheyden / en vertrokken tot den Keyzer / om hem te bevelen zyn Wyf ende Dogter.

Hoe de Hertoginne ende haar Dogter te Nimmegen trokken.

Als nu Helias te Billoen was / zo kwam de Hertoginne met haer Dogter tot Nimmegen voor den Keyzer / Weenende ende klagende over haeren goeden Man die haer laten wilde / en zy zeyde: Och genadige Heer Keyzer! wild ontfermen hebbe op my / ende op myn Dogterken / want ten zy by uwer gratien / ik zal verlieze den geenen die gy my gaeft tot eenen Man ende Heere. De Keyzer zeyde / hoe zo? Zy zeyde: Hy wil wederkeeren te Lande van daer hy kwam / als hy my eerst kwam beschermen / want de Zwaen die gy zaegt is weder gekomen met zynen Scheepe / ende heeft hem gehaeld / ende hy is by hem. Doen zeyde de Keyser / gy moet hem vertoorent hebben. Doen zeyde zy / hoe zy zyn Gebod gebroken had. En als zy nog te zamen spraken / zo kwam de Edele Helias mette Zwaen / aen des Keyzers Paleys / en blies zynen Hooren als hy eerst dede / en zeyde: ik hoore uwen Man. Zy zeyde: Ik weet wel dat hy hier komen sal / maer 't is om oorlof te nemen aen u / ende aen ons / om nimmermeer weder te keeren / ten zy uwer voorzienige Wysheyd het wist te beletten. Doen kwam Helias voor den Keyzer / dien hy ootmoedelyk groete / en de Keyzer ontsiak hem minnelyk. En Helias zeyde: Heer Keyzer ik verteyde het Hertogdom van Billoen / want dat en zal ik niet meer bezitten / want ik moet weder-keeren ten Lande daer ik af kwam / dus bevele ik u myn Dogter / en geefze u over als u Dogter / ende ik Bid uwer goedertierendheyd dat gy haer wild zyn een Vader / en Vriend / ende wilze houden als den teyd is na uwer believen / gelyk als gy geweest zyt een oorzake van onze Hylyk en houdze onder u beschermen / in vryheyd van haer Land / want ik en zal niet weder-keeren. Doen zeyde de Keyzer: O Edel Ridder myn Vriend / ge hebt my eenen groot Eed gedaen / ende behoord-

hoord dien te volbrengen / en u Huijs-vrouw te laten is tegen Godt ende de liefde / ende hier is u Dogter Yda gij zoude 't haers met regt ontfermen. Doen zeyde Helias / Heere bij noodzake moet ik vertrekken in een ander Land / aldus bid ik u dat gy my wild vergeven dat ik heb misdaen / want ik en mag niet langer blyven / ziet daer den Zwaen die my verbeyd. Doen zeyde de Keyzer / om de wille Gods te doen / zo en wil ik 'er niet tegen zeggen. Doen kwam hy / ende kuste zyn Vrouw ende Dogter zeer Weenende / en oorlof nemende / ook nam hy oorlof aen den Keyzer / hem bevelende zyn Wyf en zyn Dogter in gratie. En de Keyzer beloofde 't beste te doen / en zyn Dogter te Huwelyken als 't profyt waer. Ende doe vertrok de Edele Helias / en ging op 't Water daer hem de Zwaen verbeyde / ende als hem de Zwaen zag was hy blyde. Ende de Zwaen geleyde hem weder tot Lilefoort.

Hoe Helias kwam tot Lilefoort, ende hoe de Zwaan, by den wilde Gods; weder-keerde in zyn Menschelyke forme.

Doen de Edel Koning Oriant op eenen Dag ter Tafelen was gezeten / met zyner Koninginne ende vyf kinderen / zo kwamen in der Rivieren haer ander twee zoonen / Helias en de Zwaen zyn Broeder / die hem daer had geleyd / ende als Helias by de plaetse van Lilefoort was / blies hy blydelyk zyne Hoorn / zo dat de Vader 't geluyd hoorde en stond haestelyk van der Tafelen op / en zeyde: Myn Wyf ende myn kinderen weest blyde / want hier komt myn zoone Helias / ende zy zagen door de Venster / Helias uyt ten Schepe gaen / ende gingen hem tegen / en hem omhelsde ende gekust hebbende door groote blydschap die zy hadden / gingen zy t'zamen ten Paleyze voor Vader en Moeder / die hem blydelyk ontfingen. Doen zeyde Beatrix myn zoone / waer heb dy al geweest? het is by Agt Jaren dat wy u niet gezien en hebben. Doen zeyde hij Moeder / gij zult dat wel weeten op een ander teyd wil Godt. Ende zij vraegde / waer is onzen zoone de Zwaen die u leyde met een Schip? Doen zeyde Helias / hij is wedergekeerd in 't Water / dog ik zal hem gaen halen / en wy zullen zien of wij hem door Gebeden konden tot zijner Menschelyken gedaente brengen / 't welk zyn Vader en Moeder behaegde / en hy ging na de Riviere / ende riep de Zwaen zyn Broeder tot hem / die zeer blydelyk na hem toe kwam / en Helias geleyde hem gelyk als hy Heliam geleydet hadde. Als zy nu in 't Hof waren / dede de Koning gebieden eenen Biddende Vasten-dag / op dat elk een eendragtelyk Godt zoude Bidden / zynen zoone te willen verlenen zyn natuurlyke geslachte. Hier-en-tusschen heeft de Koning den Goud-smit ontboden / die de twee Nappen van de keten dezes Jongelings gemaekt hadde / en beval hem wederom een keten daer van te maken als die geweest hadde / 't welk de Goud-smit terstond dede / en bragtze den Koning / dieze Helias gaf. 's Anderdaegs is den Koning met de Koninginne / ende Helias met de Zwaen zyn Broeder / en alle de Heeren ter kerken gegaen / alwaer zy de Geestelykheyd / ende by na alle 't Volk van der Stad vonden / om Godt eendragtelyk te Bidden. Als zy nu alle bereyd waeren om Godt aen te roepen / zo heeft Helias de Zwaen op den Autaer gesteld / ende hem de keten om den Halze gehangen hebbende / is hij neder geknield / als ook alle die daer tegenwoordig waeren / ende hebben Godt eendragtelyk Gebeden / dat hy zyn genade en

Digitized by Google

en barmhertigheyd wilde bewyzen aen des Konings zoone / en hem verandere in zyne Menschelyke gestalte / ende aldus een tyd lank Biddende / heeft Godt hun Gebed verhoord / ende de zwaen is veranderd / ende tot een schoone Jongeling geworden / ende werd terstond Gedoopt / ende Esmeri genaemt / waer door zulken blydschap was / dat den Koning Processie generael dede gaen / ende alle de klokken dede luiden / Lovende en dankende Godt voor zyn Mirakel ende ontfermhertigheyd / ende de Koning hield open Hof 14 dagen lang van blydschap / om dat hy alle zyn kinders welvarende ende en gezond by hem hadde.

Hoe Helias zynen Vrienden vertelde al zyn Geschiedenisse, ende hoe hy Religieus werd.

Doen Helias weder gekomen was / en een luttel tyds by zynen Vader ende Moeder geweest had / zo wilde hy hem begeven om Godt te dienen ter plaetzen daer hy genood was daer de Koning een klooster had doen maken. Zoo verzaemde Helias zyn Vrienden en Magen / ende vertelde hun alle zyn Avontuuren / die hy gehad had zint de tyd af / dat hy van daer getrokken was. Ende daer na zeyde Helias: Myn Beminde Vader ende Moeder / myn lieve Broeder ende Suster / ende alle myn hertelyke Vrienden / ik neme van u alle oorlof om myn Leven te beteren / ende Religieus te worden / om myn ziele te bewaeren / ende om te Bidden voor alle myn Vrienden. Daerom myn Broeders en Heeren / ik Bid u ootmoedelyk dat gy wild helpen beschutten u Land als vroome Ridders ende Erfgenaemen des Lands. Ende hier en dorste niemand tegen zeggen / want 't Goddelyk was / en der zielen zaligheyd / en een goed Exempel voor hun allen. Maer de Heeren beweende al te zamen het deerlyk scheyden van Helias / en ging met een Stok in zyn Hand tot de Heremitagien / daer hy blydelyk ontfangen wierd van de anderen Religieusen / die zyn Vader had gefundeert. Daer na dede hy maken een schoon groot Slot / gelykende den Slote van Billoen / en dede noemen Billoen ende dat omtrent Ardennen. Ende om 't profyt van den klooster gaf hy groote Vryheden / en stelde daer Markten dat elk vry gaen mogt / ende hy ordineerde dertig Religieuzen om Gode te dienen / ende hy bleef by hun / ende hield ootmoedelyk dezelve Regelen.

Hoe Keyzer Otto, Helias Dogter ten Wyve gaf Eustachias, den Grave van Boenen.

Doe Yda Helias Dogter 14 Jaeren oud was / zoo heeftze de Keyzer te Houwelyk gegeven den Grave van Boenen Eustachias. Ende korteling werdze Bevrugt / ende zy zag een Visioen in der Nagt / dat haer dogt datze in haer bedde zag drie kleyne kinderkens / diez zelve op hield met haere Borsten / ende de twee eerste hadden elk een kroone op hun hoofd / ende men brak den derden de kroone / om dat hy eene andere Vrouwe zoogde dan zyn Moeder / en doen ontwaekteze. Doe hoorde zy een stemme van den Engel zeggende: Yda gy zult ontfangen van uwen Man dry knapelyke kinderen / die gy zelve ophouden zult met uwe Borsten / welke kinderen Godt geven zal zyn Benedictie / want zy zullen winnen 't Heylig Land / uyt de handen der Ongeloovigen. Als Yda dit hoorde / loofdeze Godt daer af. Ende binnen dry Jaeren agtervolgende / bragt zy ter waereld dry schoone kinderen / de Eerste was geheeten Godevaert / de andere Boudewyn /

Digitized by Google

wyn/ en de derde Eustachias/ die zy seer wysslyk op voede. Op eenen teyd op een Pinksterdag/ zo kwam te Billoen de Bisschop van Ludic/ de Hertoge van Braband/ de Grave van Vlaenderen/ de Grave van Namen/ ende meer groote Heeren die daer gekomen waeren/ om een Tractaet aengaende den Lande. En de Gravinne was ter kerken/ en sy beyde wat langen van haeren Jongen Zoon Eustachias/ die zo seer weende dat een ander Vrouw hem te suygen gaf. Ende als zyn Moeder van der kerken kwam/ vondse de Vrouw dies sy verwonderd was/ ende seyde: Ach Vrouw/ wat hoord dy gedaen? nu sal Eustachias myn Zoon syn weerdigheyd verliezen/ om dat hy u Borsten gesogen heeft/ waerom ik u wel haten mag. De Vrouw seyde: Ik meynde wel te doen om dat hy so weende/ ende meynde 't kind te stillen. Dog de Gravinne bleef by haer kinderen/ zonder Eeten of Drinken van ongenoegte. Ende na den Eeten gebragt de Grave al de Heeren in syn kamer/ om hun syn drij Zoonen te toonen/ ende zy sagen de Gravinne by haer kinderen/ ende de Heeren groetense vriendelyk/ maer sij en stond niet op om hun lieden weder reverentie te doen/ waerom haer Man gram was/ ende hij sond elke weder in syne Herberge/ ende doen bestrafte hy zeer zyn Vrouwe/ seggende: Gij hebt my vertoorent/ om dat gy geen Eere beweesen en hebt aen zulke groote Heeren/ daer voor de Koninginne van Vrankryk opgestaen soude hebben om hun te groeten. Doen seyde sij: Heere en weest niet gram op my/ want door de Eere van uwe twee Zoone/ so mag ik my so Edel pryssen als een Koninginne. Hoe seyde de Grave? Zy seyde: Al de Waereld mag my wel Eeren om de waerdigheyd der kinderen/ want zy zullen nog eens winnen het Koningryk van Jerusalem/ ende sullent Heilige Graf brengen uyt de handen der Sarasijnen/ ende daer en is geen Koning die 't souden durve bestaen. Doen seyde de Grave: ik gelove dat gij droomt/ ende al die 't hooren sullen seggen dat gy sot syt. Doen seyde sy: Heere en houde niet voor spot dat ik uw segge/ want de Engel hevet my geboodschapt. Ende daer na en bestrafte de Grave haer niet meer/ en seyde: God geeft.

Hoe de Hertoginnne van Billoen dede zoeken haaren Man, ende hoe haar Dogter met neerstigheid opvoede haare Kinderen.

De goede Hertoginne van Billoen was dikwils in geselschap van haerder Dogter/ daer sy seer beklaegde haeren Man Heliam/ om welke sy menige Bode had gesonden om te soeken. Zo gevield dat sy een van haeren Dienaers Pontius geheeten/ uytsond na Jerusalem/ daer hy vyf dagen was of Helias dien weg hadde aengenomen/ so kwam Pontius op eenen dag in een kerk/ daer hy een Abt vond/ gekleed na de maniere van Vrankryk/ na syne orden/ die hy vraegde van waer hy was/ ende hy seyde: ik ben uytten Walschen Land van Billoen/ en ik ben de Abt van St. Truyen / Gerardus/ en Pontius zeyde/ ik ben ook van Billoen/ doe zeyde de Abt wellekom moet gy zyn/ ik ben blyde van uwer komste/ want Godt dit alzo believt/ dies willen wy onder ons beyden weder-keeren te Landen. En de Abt leyde Pontius in zyn Herberge/ daer zy spraken/ van hun zaken/ en doen waeren in Jerusalem vergadert veele Heeren uyt Turkye/ en andere Lande/ als de Soudaen van Perssen/ de Koning Dorvie/ Abraham van Damans/ de Koning van Dorcanie/ Dodekyn van Taberien/ de Koning van Antiochie/ Salomon van Nequa/ de Koning Philiston/ de Koning Stabon/ Dodekyn van Damast/ Matabrune van Olyherne en Colobrand zyn Zoone/ die gekomen waren

Digitized by Google

ter gebode van den Koning Corbobas/ die zyne zoone Cormmerant over gaf 't Koningryk van Jerusalem by zynen levende Lyve/ in tegenwoordigheyd van al de Heeren/ en de zoone was 15 Jaer doe oud/ en hy werd Koning gekroond en daer was zo groote Feest/ dattet onzeggelyk was. Dezen Koning kwam spreken van den Abt/ van de Prinsse van Vrankryk en van hun manieren/ waer af hem den Abt de waerheyd zeyde/ waer door Cormmerant de Heeren van Vrankryk zeer pryst. Doen bad de Abt om geleyde voor hem en Pontius/ 't welk de Koning hem geerne gaf/ en prezenteerde hun veel Gaven om hunne wysheyd. Doen trokken zy van Jerusalem na der Haven Jaffe/ en gingen aldaer te Schepe.

Hoe de Abt ende Pontius in 't weder-keeren van Jerusalem na Romen trokken, ende hoe zy Heliam vonden.

Als de Abt en Pontius hun devotien/ gedaen hadden te Romen/ zo keerden zy weder in hun Land. En als sy in den Wegen waeren/ zo wilde Godt dat zy verdolen zoude/ ende zy gingen in een Wildernisse daer zy niet en wisten van den Wege/ zo geviele na veel reyzens dat zy kwaemen by het Casteel dat Helias had doen maken. Ende Pontius zeyde: Ziet wy zyn in ons Land/ de Abt zeyde/ my dunkt dat wy nog verre daer af zyn. Doen zeyde Pontius: Heere zo is dit Slot heel gelyk den Slote van Billoen. Na deze Woorden om dat de Nagt aen kwam/ zo gingen zy ter Herbergen in een Dorp by 't Casteel/ ende ontboden den Prochiaen van 't Dorp/ om te weeten in wat Land zy waeren. Doen zeyde de Prochiaen/ gy zyt gepasseerd 't groote Bosch van Ardennen/ en nu zy gy gekomen tot aen 't Slot van Billoen. Doen zeyde de Abt hoe kan dat wezen? wy zyn uytten Lande dat gy noemt/ en wy zyn nog veel Mylen daer af. Doen zeyde de Prochiaen 't is waer/ ik ben in 't Land geweest daer gy af zegt/ maer dit Slot is genoemt Billoen/ om dat Helias de zoone van Koning Oriant trok na Nimmegen by den geleyde van een zwaen/ daer hy eenen kamp sloeg tegen den Grave van Franchenborg/ daerom de Keyzer hem te Wyve gaf de Hertoginnen van Billoen daer gy af spreekt/ zo dat hy omtrent zeven Jaer daer was. Daer na keerde hy weder in dit Land by den geleyde van den Zwane. En in 't wederkeeren dede hy maken een Casteel/ en noemde het Billoen. Als Pontius dit hoorde/ zo dagte hy wel dat hy teydinge zoude hebben/ ende dankende Godt. Doe zeyde hy totten Prochinen: Heere/ de Koning/ en Koninginne die gy zegt te wezen zyn Vader ende Moeder/ woonende hier in dit Casteel: De Prochiaen zeyde/ Ja; want zy beminde hunnen zoone Helias zo zeer/ dat zy gelaten hebben Lilefoort/ en zyn hier komen woonen: Pontius zeyde/ is Helias dood? Neen zeyde de Prochiaen/ ik heb hem nog binnen zes Dagen gezien/ ende Godt heeft menig schoon Mirakel door hem en zyn Gebeden getoond. Hy is nu een Religieus in een klooster/ dat zyn vader heeft doen maken/ daer hy Godt diend in penitentie Doen zeyde Pontius Nu Godt zy geloofst dat ik teydinge van hem gehoord hebbe/ ende Pontius bleef verblyd alle den Nagt.

Hoe Pontius den Koning Oriant teydinge bragt van der Hertoginne van Billoen.

Den Abt van St Truyen en Pontius gingen des Morgens vroeg totten Casteele/ daer hem de Koning Oriant tegen kwam/ ende Beatris met haere kinderen:

ren: ende doen Esmeri des Konings-zoon hun-lieden zag/ zo kende hy de Habyten/ ende kwam by hem/ en dede reverentie/ vragende van waer zy kwamen? Pontius zeyde wy zyn van Billoen/ en hebben lange gezogt een Ridder die een Zwaen geleyden/ doen hy zyn Wyf verliet de Hertoginne van Billoen/ wiens Dienaer ik ben. Als Esmeri dit hoorde/ begon hy te lagchen/ ende zeyde lieve Vriend dat is myn Broeder. Pontius zeyde: Levet hy ook nog? Ja/ zeyde Esmeri. Doen riep Esmeri zyn Vader en Moeder/ ende zeyde: Ziet hier twee Manne gezonden van der Hertoginne van Billoen myns Broeders Wyf/ die zullen ons van haer en van haer Dogter teydingen zeggen. Ende Pontius vertelde hem alle de zaken hoe/ dat de Hertoginne zeer bedroeft was/ ende hoe haer Dogter gehouwt was aen den Grave van Boenen. Ende men leyde den Abt en Pontius in 't Casteel/ daer zy wel ontfangen wierde en daer bleven zy dien Nagt. Des anderen Daegs leyde ze Esmeri in 't Klooster/ daer zy Heliam vonden in der kerken voor den hoogen Outaer zittende op zyn knijen. En Helias zeyde: O Broeder Esmeri wat isser nieuws? Esmeri zeyde: Hier zyn twee Mannen die u teydingen brengen van uwer Vrouwe en Dogter Yda/ die gehouwet is aen de Grave van Boenen. Als Helias hun-lieden zag/ zo kende hy Pontius/ ende kwam hem omhelsen ende kustede hem: en zeyde: weest willekom myn Vriend/ hoe is 't met myn Vrouwe/ ende myn Dogter Yda: Doen vertelde hem Pontius hoe zy hem had doen zoeken in menig Land/ en vraegde hem of hy niet en wilde weder keeren totten Lande Billoen? en Helias zeyde/ Neen ik; want nimmermeer en zal ik uyt dezen klooster gaen/ daer ik mi in vinden mag de Zaligheyd myner Zielen. Doen zeyde Pontius/ Heer ik ben zeer verblyd in myn Herte/ dat ik u zien en spreeken mag/ ende u Vrouwe de Hertoginne zal zeer verblyd zyn als zy dit hoord. Ende Helias zeyde gy zult my zeer gebieden tot haer ende myner Dogter Yda/ en ik ben zeer verblyd datze eerlyk gehouwt is. Doen nam hy al weenende oorlof aen den Abt/ en aen Pontius/ ende hy leydeze om 't klooster te bezien/ ende hy dede hun goede Chere met zynen Broeder Esmeri. Daer na bad Pontius om een Lidteken/ dat de Hertoginne zekerlyk weeten mogt dat hy hem gevonden had. Ende Helias zeyde/ geeft haer in een waerteken dezen Ring/ die zy my uyt liefde gaf: en daer toe zond hy haer ende zyner dogter groote Giften/ ende den Abt ende Pontius gaf hy groote Gaven. Ende zy namen oorlof aen Helias/ ende gingen met zynen Broeder Esmeri na 't Slot van Billoen/ daer zy wellekom waeren. De Koning en de Koninginne deden bereyden groote Prezenten/ die zy zonden haer dogter de Hertoginne/ ende haer dogter Yda de Gravinne van Boenen. En namen oorlof aen den Koning ende aen haer allen/ ende zyn van daer gescheyden.

Hoe Pontius te Billoen kwam, ende teydinge bragt aan de Hertoginne van haaren Man Helias.

Op ons Heeren Hemelvaerds-dag/ zy zaten over Tafel de Grave van Boenen ende zyn Wyf Yda/ met de Hertoginne van Billoen/ ende doen kwam Pontius by hem/ in de Zale daer zy aten/ hebbende eenen Muyl geladen met kostelyke Prezenten ende Giften/ ende als hem de Hertoginne van Billoen zag/ stond ze op van de Tafel/ ende zeyde: Zyt wellekomen Pontius/ heb dy mynen Man Helias

Digitized by Google

kas niet gevonden? Doen zeyde Pontius: Ja ik Vrouwe/ ziet hier is een Lit-teken van hem/ zynen Ring die hy u zendet/ waer af zy verblyd was/ en kuste den Ring/ weenende en beklagende haeren getrouwden man Helias/ ende seide tot Pontius: Dit is een waeragtig Teken dat gy hem gevonden hebt. Pontius zeyde: Vrouwe ik hebt niet my gebragt eenen knaep met kostelyke Juweelen/ die hy u zendende u Dogter zend/ ende hy is een Zoone van den Koning Oriant/ en heeft vyf Edele Ridders tot Broeders/ ende een Suster: ende hy is van grooten Geslagte. Ende de Hertoginne ende haer Dogter waren zeer verblyd van dezen/ ende ook de Grave van Boenen. Ende Pontius zeyde/ dat hy een Religieus was in een Abdy die zyn Vader hadde doen maken/ ende zeyde dat hy dit al gezien had/ ende de Abt van St. Tuysen met hem/ in 't wederkomen van Jerusalem. Als de Hertoginne wist dat haer Man Helias Religieus was/ zo reysde zy derwaerds met haer Dogter Yda/ ende zy namen oorlof aen den Grave/ hem bevelende zyn dry Zoonen wel te bewaren/ als Godevaert/ Boudewyn ende Eustachias/ dat al pryse kinderen waren/ ende scheyden van Villoen/ ende reysden tot den voorschreeven Klooster met Pontius: daer hy ze geleyde/ ende zy vonden Helias zeer krank te Bedde liggen/ ende Godt weet hoe vriendelyk dat zy malkanderen aen zagen/ de Vrouw beweenden haeren Man/ ende de Dogter haeren Vader. Ende als zy daer een luttel teyds geweest hadden/ zo werde de goede Helias zo krank/ dat hy Godt den Heere zyn Ziele op gaf. Ende als de Hertoginne haeren Man zag verscheyden/ zo werdze zo zeer bedroeft/ datze ook Ziek werd en sterft/ waer af haer Dogter Yda grooten rouwe bedreef. Maer naer wordenze eerlyken begraven in 't Klooster voor den hoogen Autaer/ met schoonen State als hun lyde behoorde. Ende doen begifte Yda hunne Dogter het Klooster zeer ryckelyk om Godswille/ ende om de liefde van haeren Vader ende Moeder die daer begraven waeren. Daer na keerde zy weder in haer Land/ daer zy haeren Man Eustachias vond/ dien zy vertelde hoe haer Vader ende Moeder buyten gestorven waeren/ waer af Eustachius ende al zyn Volk zeer bedroeft waren. Daer naer settè haer de Gravinne Yda in den dienst Godts/ ende leerde haer Zoonen in Eere ende Deugden in den dienst Godts/ zo dat zy namaels wonnen het Heylig Land van Jeruzalem/ daer Godevaert ende Boudewyn de Kroone van droegen/ ende storven Koningen van Jeruzalem. Ende deze dry Zoonen bedreven wonderlyke dingen ende Feyten van Wapenen, by der hulpe Godts/ zo gy vinden mogt in der Historie van Godevaert van Billoen/ welke kinderen ook zaliglyken storven/ 't welk ons ook gunne God den Vader/ den Zoon ende den H. Geest.

A M E N.

Gevizitéerd ende geapprobeert van den Eerwaardigen Meester Willem, Prochiaan van der Capellen tot Brussel, ende geconzenteert te mogen drukken. Gegeven tot Brussel. Anno M. D. XLVIII. den 2 February.

Onderteekend P. de Laus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google